

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1026

16. PROSINCA 2022. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

20 godina HNV-a

SADRŽAJ

10

Realizirani projekti
prekogranične suradnje

**Temelj za nova
partnerstva**

12

Dr. sc. Ivan Trojan, dekan
Filozofskog fakulteta u Osijeku

**Nazočnost hrvatskog
bića u Vojvodini se per-
fidno dovodi u pitanje**

18

U Hrtkovcima osnovana hrvatska
udruga *Dr. Nikola Dogan*

**»Dosta smo
čučali u tami«**

23

Susret u povodu najnovije,
četvrte monografije

**Zakružena etnološka
istraživanja Hrvata
u Vojvodini**

30

Godišnji koncert Folklornog odjela
HKC-a *Bunjevačko kolo*

**Folklor
očima umjetnika**

34

Ladislav Német,
beogradski nadbiskup

Nova pastirska služba

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Brani-
mir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov,
Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav
Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ladislav Suknović
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)

Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić
Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)
Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)
KOMERCIJALISTICA:
Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

**Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju**

Šanse

(Ali kako ih iskoristiti?)

Više od 50 udruga je na popisu hrvatskih udruga u Srbiji. Većina se bavi kulturom, neke aktivno rade, neke su manje aktivne, neke postoje samo »na papiru«. I neću sada širiti priču o aktivnim i neaktivnim udrugama već o jednoj novoj udruzi, osnovanoj prije tri dana. Od ostalih udruga razlikuje je to što su je osnovali Hrvati iz tri susjedna srijemska mjesta, ali ono što je važnije od toga je to što su udugu osnovali malobrojni Hrvati koji su poslije 90-ih ostali živjeti u Hrtkovcima, Platičevu i Nikincima. I sami su rekli da je trebalo vremena kako bi se odmaknulo od troje ili petero spremnih biti osnivačima udruge. Sada ih je bilo 24. Stavili su svoj potpis kako bi ostala zapisana imena onih koji su načinili prvi korak. Nije bio lak ni prvi, a isto tako neće biti lak ni drugi, treći i svaki sljedeći. Prvo, malo je ostalo ljudi, a drugo ne može se reći da su strah i sjećanje na devedesete potpuno nestali. Vidjelo se to po tome i što je tek nekoliko njih bilo spremno odgovoriti na pitanje što im znači osnivanje udruge i što očekuju od njenog rada. I mogu to razumjeti.

Jedan od načina da osiguraju nastavak rada, za što je osim entuzijasta, potreban i novac, mogu biti i projekti prekogranične suradnje, koji su od ove godine dostupni i Hrvatima u Srbiji. Nisu to oni »veliki« prekogranični projekti koje izdašno financira Europska unija, već namjenski, za koje novac izdvaja država Hrvatska kako bi ne samo pomogla da se osiguraju sredstva za neke projekte već i učvrstile veze partnera s jedne i druge strane granice. Namjenski se to radi za Bosnu i Hercegovinu, već dvije godine, a od ove godine i za Srbiju.

Malo veći zalogaj su projekti koji se financiraju iz proračuna Europske unije. Za prekogranična područja Hrvatske i Srbije za petogodišnje razdoblje, ono do 2027. godine, bit će izdvojeno 38 milijuna eura. Ozbiljni su to projekti, s više partnera, pa eto prilike našim lokalnim samoupravama da u projekte ideje koje planiraju realizirati s partnerima iz Hrvatske uplaniraju i ovdašnju hrvatsku zajednicu. Toga u prijašnjim projektima rijetko da je bilo.

Z. V.

Stanka Čoban dobitnica nagrade

Prva heroína naslijeđa

Stanka Čoban iz Etno kuće *Didina kuća* u Baču prva je dobitnica nagrade *Heroji naslijeđa* za osobni doprinos u području naslijeđa. Nagradu su ustanovili udruga *Europa Nostra Srbija* i Delegacija EU u Srbiji, a uručena joj je u ponedjeljak na svečanosti u Beogradu.

Čoban je nagrađena zbog upornog i predanog rada na očuvanju nematerijalnog i materijalnog kulturnog naslijeđa i rezultata postignutih izvan institucionalne brige o naslijeđu. Naslijedivši roditeljsku kuću punu šokačke nošnje, starog namještaja, majčinog i bakinog miraza, produbili su se osjećaj i ljubav za baštinu, tradiciju i kulturu onoga što joj je u djetinjstvu usađeno u roditeljskoj kući. Stoga Stanka 2009. godine otvara etno kuću *Didina kuća* u kojoj posjetiteljima pokazuje način života šokačkih Hrvata i drugih naroda u ovom dijelu Vojvodine. Paralelno organizira brojne aktivnosti edukativnog karaktera, kao što su Žensko tradicijsko češljanje i izrada oglatlva i njihova

primjena kroz suvremene trendove, *Mirisi iz bakinog kuvara*, međunarodnu školu sviranja gajdi, školu zlatoveza, dok se u staroj kovačnici njenog supruga **Stjepana Pište** školska djeca mogu upoznati s načinom života bačkih seljaka.

Susret urednika časopisa za djecu

Različiti jezici – ista problematika

Okrugli stol na temu »Opstanak časopisa za djecu na jezicima nacionalnim manjina u Srbiji« okupio je 7. prosinca urednike sedam manjinskih dječjih listova. Organizatorica i inicijatorica ovoga sastanka bila je urednica lista na srpskom jeziku poznatog dječjeg časopisa **Neven Jelena Dopud**, koja je imala namjeru okupiti sve urednike i porazgovarati o spomenutoj temi, te da urednici ovih časopisa razmijene svoja iskustva, eventualne probleme i trenutno stanje u redakcijama. Na ovaj poziv odazvali su se urednica časopisa za djecu na rusinskom jeziku **Zagradka Maja Hardi Zazuljak** (s prezentacijom) i **Melanija Rimar** (osobno), urednica časopisa za djecu na mađarskom jeziku **Mézeskalács** i **Jó Pajtás Erna Török**, urednik **Bucuria copiilor**, časopisa za djecu na rumunjskom jeziku **Mata Danuc**, urednik slovačkog časopisa **Zornička Vladimir Valentik**, urednica lista na srpskom jeziku **Mali Neven Ivana Đurđević** i urednica podlistka za djecu na hrvatskom jeziku **Hrcko Željka Vukov**.

Kroz razgovor i predstavljanje redakcija i časopisa svi su se složili oko istoga: da je danas puno manje djece za-

interesirano za čitanje, ali da se vjeruje da će i pored sve više prisutne tehnike, tiskani časopisi imati uvijek svoje čitatelje. Još jedna od tema koje su bile na okruglom stolu jest i problematika sve manjih redakcija, odnosno članova redakcija, te tako u pojedinim redakcijama radi jedan do dva čovjeka. Naklada ovih časopisa se razlikuje, te su se u zavisnosti od redakcije spominjale brojke od 600-700 primjeraka, pa do 3.000 primjeraka na mađarskom jeziku. Pojedini časopisi se dijele, a dio njih su po simboličnoj cijeni u pretplati u školama. Brojne teme su bile dotaknute na ovome sastanku, a iako svi rade na različitim jezicima, svi imaju istu ciljnu grupu i vrlo sličnu problematiku.

Susret u Novosadskom dječjem kulturnom centru, gdje je sastanak održan, svi sudionici su ocijenili kao izuzetno korisnim i potrebnim, kako bi se urednici umrežili i imali mogućnost međusobno surađivati, a svi s istim ciljem: osigurati djeci što bolju, ljepšu i interesantniju literaturu.

H. R.

Donacija za socijalni program

Božićna akcija Cro-Fonda

Fondacija *Cro-Fond*, koja je osnovana s ciljem realiziranja programa podrške i razvoja hrvatske zajednice u Srbiji u svoje aktivnosti je uvrstila i programe socijalne skrbi za potrebite i socijalno ugrožene pripadnike.

U susret Božiću *Cro-Fond* pokreće akciju prikupljanja financijskih sredstava s ciljem da najradosniji kršćanski blagdan učini toplijim i obiteljima u potrebi.

»Sigurni smo da ćemo i ovog puta pokazati da imamo osjećaj solidarnosti kao što smo to pokazali i ove godine prilikom prikupljanja donacija za Uskrs. Pozivamo sve pravne i fizičke osobe koje su u mogućnosti i koje to žele da svoju donaciju upute na ra-

čun broj: 325-9500700045918-84 kod OTP banke, uz naznaku 'Donacija za socijalni program' do 20. prosinca 2022. godine«, navode u *Cro-Fond*u.

Prvi radni sastanak članova predsjedništva Savjeta Vlade RH

Prvi radni sastanak članova predsjedništva Savjeta Vlade Republike Hrvatske za Hrvate izvan Republike Hrvatske održan je 10. prosinca u Zagrebu. Sastanku je prisustvovala predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji **Jasna Vojnić** koja je na konstituirajućoj sjednici Savjeta Vlade RH imenovana za predsjednicu Odbora za hrvatsku nacionalnu manjinu.

Na sastanku je bilo riječi o ovogodišnjim zaključcima i preporukama s konstituirajuće sjednice održane u srpnju kao i planovima i projektima koji se planiraju u budućnosti, a sve u cilju daljnjeg razvoja suradnje svih Hrvata izvan Republike Hrvatske.

Podsjetimo, novo vodstvo ovog Vladinog tijela izabrano je u srpnju 2022. na mandat od četiri godine. Za pred-

sjednika III. saziva Savjeta izabran je **Ivan Guban**, predstavnik hrvatske nacionalne manjine iz Mađarske, dok su za četiri potpredsjednika izabrani **Milijana Glamuzina** predstavnica za Bosnu i Hercegovinu, **Jasna Vojnić** predstavnica za hrvatsku nacionalnu manjinu, **Goran Strniša** predstavnik za europsko iseljništvo te **Zvonimir Aničić** predstavnik za prekooceansko iseljništvo.

HNV

Ostrogonac u zastupničkoj grupi Za pomirenje SPP-USS-DSHV

Narodni zastupnik u državnom parlamentu Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini **Mirko Ostrogonac** ušao je u novoosnovanu zastupničku grupu *Za pomirenje SPP-USS-DSHV*. Grupu čine predstavnici Stranke pravde i pomirenja, Ujedinjene seljačke stranke i DSHV-a. Predsjednik grupe je prof. dr. **Jahnja Fehratović** (SPP), zamjenik predsjednika **Milija Miletić** (SNS-USS), a preostali članovi su **Zaim Redžepović** (SPP), **Usame Zukorlić** (SPP) i **Mirko Ostrogonac** (DSHV).

U aktualnom sazivu Narodne skupštine Republike Srbije djeluje 16 zastupničkih grupa. Najbrojnija grupa je **Aleksandar Vučić – Zajedno možemo sve** sa 106 članova, dok najmanje, po pet članova uz grupu u kojoj je DSHV imaju Savez vojvođanskih Mađara i Zeleno levi klub, *Ne davimo Beograd, Moramo*.

Ustaljivanje praksi i institucionalni razvoj HNV-a

*Drugi saziv, saziv konsolidacije. Treći saziv, saziv kontinuiteta.
Četvrti saziv, saziv iskoraka i razvoja*

Sredinom 2010., to jest 6. lipnja, održani su izbori za drugi saziv Hrvatskoga nacionalnog vijeća, čiji je sastav, zbog neformiranja popisa birača hrvatske nacionalne zajednice, također izabran putem elektora. Izborni postupak ovoga puta bio je uređen Zakonom o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina iz 2009. Zakon dopušta alternativni način izbora: neposredni ili putem elektora. Neposredni način izbora nacionalnih vijeća pretpostavlja postojanje posebnoga popisa birača pripadnika određene manjinske zajednice, u koji treba biti upisano više od 50 posto od ukupnoga broja pripadnika nacionalne manjine prema posljednjem popisu stanovništva, umanjena za 20 posto. Za Hrvate u Srbiji taj je broj iznosio 28.241 upisanih građana. Prema Zakonu, poseban popis birača je javni dokument u kojemu se vodi evidencija pripadnika nacionalnih manjina koji imaju, prema postojećim zakonima, biračko pravo. Za svaku nacionalnu manjinu vodi se poseban jedinstveni popis birača, upis je dobrovoljan, a pripadnik nacionalne manjine smatra se upisan u poseban popis birača kada to na posebnome formularu pismeno zatraži, uz stavljanje vlastoručnoga potpisa. Formiranje popisa birača hrvatske zajednice u Srbiji započelo je u zakonskom roku – 9.

studenoga 2009. godine i trajalo je do 9. ožujka 2010., koordiniralo ga je Hrvatsko nacionalno vijeće, no do isteka zakonom predviđenoga roka on nije formiran u broju koji bi omogućio izravno biranje saziva HNV-a do sada.

II. saziv Vijeća – saziv konsolidacije

Za razliku od prijašnjeg, sada su potpisi za elektora morali imati verifikaciju državnoga tijela (sudovi, jedinice lokalne samouprave), čime su smanjene zloporabe. Ovoga puta elektori su mogli biti samo osobe hrvatske nacionalnosti, koje je poduprlo 100 osoba s pravom glasa koje su se deklarirale kao Hrvati i čiji su potpisi potpore bili ovjereni od mjerodavnoga državnog tijela. No, usprkos tomu, bilo je zloporaba – »izvan (su) očiju javnosti rađene velike makinacije da bi se namaknuo potreban broj elektora radi ovladavanja Hrvatskim nacionalnim vijećem« (Slaven Bačić). Izbori su raspisani 11. ožujka 2010., kada je otpočeo proces prikupljanja potpisa za elektore. Iznenađenje je bilo uključivanje vladajuće Demokratske stranke u izbore za sva nacionalna vijeća, pa tako i za HNV, s korištenjem punoga stranačkog kapaciteta, što se tumačilo postojanjem interesa da se na-

 Elektorska skupština, 2010.

 Konstitutivna sjednica III. saziva HNV-a, 2014.

cionalna vijeća stave pod kontrolu najjače političke stranke u Srbiji, zatim da se na taj način pacificiraju zahtjevi manjina i da se sinekuralno namiri jedan broj njihovih kadrova iz manjinskih zajednica.

Na elektorskoj skupštini, koja je održana u Subotici 26. lipnja 2010. godine, sudjelovala su 134 elektora od ukupno prijavljenih 137, koji su birala tajnim glasovanjem 29 vijećnika novoga saziva HNV-a između liste br. 1 – »Hrvatska lista za europsku Srbiju«, koju su predvodili Hrvati iz Demokratske stranke, te liste br. 2 – »DSHV i hrvatske udruge«. Nakon održanih izbora, lista okupljena oko DS-a osvojila je 11 vijećnika, a lista koju je predvodio DSHV 18. Izabrani vijećnici drugoga saziva HNV-a su: Slaven Bačić, **Mata Matarić**, Josipa Vojnić Tunić, **Zlatko Načev**, **Andrija Adin**, **Verica Kujundžić**, **Petar Kuntić**, **Martin Bačić**, **Snežana Periškić**, **Josipa Ivanović**, **Mato Groznica**, **Vesna Petreš**, **Željko Pakledinac**, **Darko Sarić Lukendić**, **Katarina Petrović**, **Antun Borovac**, **Mirko Ostrogonac** i **Marijana Čović** s liste »DSHV i hrvatske udruge«, a s liste »Hrvatska lista za europsku Srbiju« **Petar Balažević**, **Andrija Kopilović**, **Ines Volarić**, **Grgo Tikvicki**, **Stanko Krstin**, **Olga Perušić**, **Karlo Logo**, **Đorđe Čović**, **Tamara Lerić**, **Slaven Dulić** i **Zvonko Tadijan**.

Predsjednik drugoga saziva HNV-a postao je na istoj sjednici dr. sc. Slaven Bačić, kao i predsjednik Izvršnog odbora Darko Sarić Lukendić. Na istoj su sjednici za potpredsjednike HNV-a izabrani Zlatko Načev (za područje Srijema), Mata Matarić (za Sombor), Andrija Adin (za Podunavlje) i dr. Andrija Kopilović (za Suboticu), za tajnika Željko Pakledinac, a za članove Izvršnog odbora izabrani su s pobjedničke liste **Pero Horvacki** za obrazovanje, **Dužo Runje** za informiranje i **Andrej Španović** za kulturu, dok je na drugoj sjednici HNV-a 15. listopada 2010. za službenu uporabu jezika izabran **Ivan Stipić**, a Petar Balažević na mjesto dopredsjednika IO HNV-a, obojica s liste »Hrvatska lista za europsku Srbiju«. Novi

saziv HNV-a ima 7 stalnih odbora (za obrazovanje, kulturu, informiranje, službenu uporabu jezika, financije i proračun, propise te za predstavke i žalbe), a još su osnovani i odbori za gospodarstvo, sport, upis u posebni popis birača hrvatske nacionalne manjine te odbor za praćenje povreda nacionalno-manjinskih prava u Srbiji.

Rad u konstruktivnoj atmosferi

Rad drugog saziva HNV-a protekao je uglavnom u konstruktivnoj atmosferi. Od važnijih odluka i ostvarenih inicijativa valja izdvojiti sljedeće: donijet je nov, sa Zakonom o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina usklađeni, Statut, usvojen je novi simbol HNV-a, dio proračunskih sredstava HNV-a podijeljen je putem javnoga natječaja hrvatskim udrugama kulture, izravno se proračunski pomažu različite manjinske aktivnosti (npr. potpora informiranju – izlaženju listova *Miroljub* i *Glasnik Pučke kasine*, radijskoj emisiji *Zvuci bačke ravnice*, kao i obrazovanju na hrvatskome jeziku kroz poticaje za upis i snajanje putnih troškova đaka), podržan je zahtjev gradskim vlastima Subotice protiv racionalizacije odjela na hrvatskom jeziku, osuđeni su antihrvatski ispadi u Subotici za Badnji dan po julijanskome kalendaru, podržano je Otvoreno pismo predstavnika bunjevačko-hrvatskih institucija o zaštiti bunjevačkih Hrvata, temeljno je reformiran rad ureda HNV-a, dobivene su besplatne doktorske studije na sveučilištima u Republici Hrvatskoj za pripadnike hrvatske zajednice iz Vojvodine.

Pa ipak, jedan broj inicijativa i prijedloga koji je poticao od strane HNV-a i bio usmjeren spram tijela državne uprave nije usvojen, od kojih ćemo navesti – ukidanje Ministarstva za ljudska i manjinska prava nakon rekonstrukcije srbijanske Vlade u ožujku 2011. i neprihvatanje mišljenja o raspodjeli sredstava grada Subotice za kulturne programe iz svibnja 2011. Naravno, one su posljedice deficita institucionalnih okvira i manjinskih politika koje

postoje u Srbiji. Znakovito je, međutim, što je kod vijećnika članova Demokratske stranke uočljiva bila prevaga stranačkih spram manjinskih interesa, pa je većina vijećnika s liste br. 1 uglavnom uskraćivala potporu Vijeća koje su bile protivne stajalištima dužnosnika DS-a i inicijativama koje su se ticale politike stranke koja se provodila na razini grada Subotice (npr. osuda nacionalističkih ispada, protivljenje racionalizaciji odjela u nastavi na hrvatskom jeziku, potpora Otvorenom pismu i sl.). Na koncu valja primijetiti da je i dalje uočljiv nedostatak stručnih kadrova u tijelima HNV-a, što gdjekada za posljedicu ima nezadovoljavajuću razinu obnašanja nadležnosti manjinske samouprave te nedostatak inicijativa i proaktivnoga djelovanja na planu proklamiranih prava.

III. saziv – saziv kontinuiteta

Mandat II. saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća trajao je u zakonskom okviru – 4 godine, a izbori za III. saziv, koji su održani 26. listopada 2014. godine osigurao je kontinuitetu njegova djelovanja. Naime, na tim izborima premoćno je pobijedila lista »Hrvatska lista dr. Slaven Bačić« – više od dvije trećine vijećnika (21) izabrano je s liste koju je predvodio Demokratski savez Hrvata u Vojvodini uz sudjelovanje predstavnika jednog broja udruga i pojedinaca (Slaven Bačić, Petar Kuntić, **Vesna Prčić**, Martin Bačić, Darko Sarić Lukendić, **Anđela Horvat**, Zlatko Načev, **Ivan Ušumović** (od 2017. **Verica Ivković Imandekić**), Snežana Periškić, Željko Pakledinac, Andrija Ađin, **Mira Tumbas**, Andrej Španović (od 2018. **Mrvoja Stantić**), **Mladen Petreš**, **Ankica Jukić-Mandić**, **Josip Hodak**, **Neven Orčić**, **Snežana Đaković**, **Željko Šeremešić**, **Matilda Pelhe** i **Miroslav Galar**), u odnosu na 8 vijećnika sa »Zajedničke liste hrvatskih udruga dr. Tomislav Stantić« (**Tomislav Stantić**, **Andrija Anišić**; od 2016. **Ana Štimac**, a kasnije isto od 2016. **Mirko Paulić**, Josipa Ivanković, Stanko Krstin, **Ivan Karačić**, **Vesna Zelenika**, **Mata Matarić** i **Vladimir Kranjčević**).

Elektorska skupština je održana u Beogradu u nazočnosti svih 132 elektora, od kojih je 93 glasovalo za »Hrvatsku listu dr. Slaven Bačić«, a 37 za drugu listu, uz dva nevažeća glasa. Svaki je elektor morao pribaviti ovjerene potpise, od strane ovlaštenih ovjeritelja – djelatnike javne uprave, najmanje 60 potpisa Hrvata s pravom glasa koji su upisani u posebni popis birača pripadnika hrvatske nacionalne manjine u Republici Srbiji. Konstitutivna sjednica III. saziva HNV-a održana je u Subotici 17. studenog 2014., a na istoj je izabrano i novo vodstvo: za predsjednika je izabran dotadašnji predsjednik Slaven Bačić, za dopredsjednike – za Suboticu Vesna Prčić, za Sombor Snežana Periškić, za Podunavlje Andrija Ađin i za Srijem Andrej Španović, dok su za članove Izvršnog odbora HNV-a izabrani: za predsjednika Darko Sarić Lukendić, za obrazovanje Anđela Horvat, za kulturu Zlatko Načev, za informiranje Ivan Ušumović (od 2017. Željko Šeremešić) i za službenu uporabu hrvatskog jezika i pisma Željko Pakledinac.

Saziv je nastavio politiku koju je vodio II. saziv, no ostvarenih rezultata nije bilo puno. Razlog tomu valja tra-

žiti u činjenici da su politike zaprječavanja ostvarivanja prava i legitimnih interesa hrvatske zajednice bile izuzetno razvijene i snažne. Štoviše, HNV je koncem 2016. »optužen« da je kriv što Srbija nije otvorila poglavlje 26 koje se odnosi na obrazovanje u pregovorima o pristupanju Europskoj uniji, budući da Republika Hrvatska tako što nije dopustila zbog nepostojanja udžbenika u nastavi na hrvatskom jeziku. Uslijedilo je ubrzo potpisivanje Memoranduma o izdavanju udžbenika na manjinskim jezicima sedam nacionalnih vijeća nacionalnih manjina s Ministarstvom prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja, što je bio institucionalni model za početak rješavanja ovoga problema, koji je postojao od 2002. godine. Do kraja III. mandata HNV je osigurao tiskanje 80-ak udžbenika na hrvatskom jeziku za osnovnu školu, no ubrzo je došlo do izmjene nastavnih planova i programa, pa je posao na organizaciji i pripravi izdavanja novih udžbenika pripalo IV. sazivu HNV-a. Predsjednik Bačić i novo vodstvo Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini na čelu s novim predsjednikom **Tomislavom Žigmanovim** (konac listopada 2015.) uspjeli su sačuvati jedinstvo i u Vijeću i u zajednici, zatim institucionalnu stabilnost i osnažiti koheziju među ključnim čimbenicima, unatoč često razarajućem djelovanju većine vijećnika s liste »Zajednička lista hrvatskih udruga dr. Tomislav Stantić«.

IV. saziv – saziv iskoraka i razvoja

Izbori za aktualni, IV. saziv Hrvatskog nacionalnog vijeća održani su koncem 2018. godine – 4. studenog na elektorskoj skupštini u Beogradu. Od 78 nazočna elektora, od ukupno 82 koji su prikupili i ovjerali dovoljan broj potpisa, na Skupštini je jednoglasno izabrano 29 vijećnika, svi s liste »HRvati ZAJedno«, koju je predvodio Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, a koja je okupila i većinu hrvatskih udruga kulture. Zbog zakonskih izmjena koje su se dogodile u međuvremenu ovoga puta jedan elektor je morao prikupiti podršku 60 građana hrvatske nacionalnosti upisanih u posebni birački popis, ovjerenih od javnih bilježnika, što je zbog malog broja javnih bilježnika za posljedicu imalo radikalnu smanjenost dostupnosti izbornog prava. Što se tiče teritorijalne disperziranosti elektora, i ova lista je uspjela »pokriti« gotovo sve prostore u kojima Hrvati u Vojvodini žive u značajnijem broju: iz Banata jednog elektora, iz Srijema ih je bilo 15, a iz Bačke 62.

Konstitutivna sjednica IV. saziva HNV-a održana je u Subotici 4. prosinca 2018., na kojoj su verificirani mandati svim vijećnicima (**Jasna Vojnić**, Mirko Ostrogonać, **Dajana Šimić**, **Josip Bako**, **Vojislav Temunović**, **Slavko Benčik**, **Miroslav Kujundžić**, **Ivan Budinčević**, Svetislav Milanković, **Martina Stantić**, **Margareta Uršal**, **Lazar Cvijin**, Darko Sarić Lukendić, Matilda Pelhe, Mira Tumbas, **Josip Čačić**, **Krunoslav Đaković**, **Snežana Đaković**, **Boris Udovčić**, **Darko Vuković**, Zlatko Načev, **Alojzije Firanj**, Snežana Periškić, **Renata Kuruc**, Željko Pakledinac, Željko Šeremešić i **Goran Kaurić**), a nositeljica liste »HRvati ZAJedno« Jasna Vojnić jednoglasno je

 Temeljni kamen za Hrvatsku kuću, 2021.

izabrana za predsjednicu Vijeća, kao prva žena na čelu krovne institucije Hrvata u Srbiji. Na trećoj sjednici HNV-a, održanoj 14. prosinca 2018., izabrani su članovi novog Izvršnog odbora HNV-a (predsjednik Lazar Cvijin te članovi: za obrazovanje Margareta Uršal, kulturu Darko Sarić Lukendić; od 2020. Vojislav Temunović, za informiranje Boris Udovčić, a za člana IO zaduženog za službenu uporabu hrvatskoga jezika i pisma Zlatko Načev,) te regionalni dopredsjednici Vijeća (za Suboticu **Ladislav Suknović** – od 2021. Mira Tumbas, za Sombor Željko Šeremešić, za Podunavlje Željko Pakledinac i za Srijem Darko Vuković).

Unatoč ne uvijek povoljnim društvenim i političkim prilikama i uvjetima, ovaj saziv HNV-a je, vjerojatno, učinio najznačajnije iskorake kada govorimo o broju i vrsti razvojnih programa u hrvatskoj zajednici nakon 2000. godine. Osmišljena je i započeta izgradnja Hrvatske kuće u Subotici, građevine od 1.000 četvornih metara u kojoj će biti smještene tri ključne institucije hrvatske zajednice u Republici Srbiji – osim HNV-a, NIU *Hrvatska riječ* i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata. Financijska sredstva za izgradnju je osigurala Vlada Republike Hrvatske. Vlada Republike Hrvatske kontinuirano osigurava i sredstva za kadrovsko snaženje HNV-a, što posljedično daje rezultate u kvalitetnom i kontinuiranom davanju odgovora na izazove s kojima se kako sama institucija tako i pripadnici hrvatske zajednice suočavaju. Među ostalim, to je za posljedicu imalo i činjenicu da je u odnosu na III. saziv putem osnaženog »fundraisinga« osigurano 17 puta više novčanih sredstava. Uznapredovala je i obogaćena su-

radnja s tijelima vlasti u Republici Hrvatskoj – ne samo s Vladom, nego i s brojnim županijama te gradovima i općinama. Nakon što je ušao u posjed, u IV. sazivu je započela obnova dijela rodne kuće bana **Josipa Jelačića** u Petrovaradinu – više od 360 četvornih metara, zahvaljujući sredstvima koje je osigurala Vlada Republike Srbije. Prvi puta i Hrvati u Beogradu su dobili prostor za svoj rad te je osnovana Fondacija *Antun Gustav Matoš*, a u nekoliko šokačkih mjesta postoje centri za lokalne hrvatske zajednice – u Beregu, Monoštoru i Vajskoj. Lektorat za hrvatski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Novom Sadu je stavljen u funkciju putem osnaživanja jezičnih kompetencija osoba koje rade u nastavi na hrvatskom jeziku. U području obrazovanja na hrvatskom prvi puta su osigurani svi udžbenici za osnovne škole i većina udžbenika za gimnaziju, povećan je broj izvannastavnih aktivnosti te osigurana sredstva za prijevoz najmlađih učenika od kuće do škole. Usvojene su i strategije informiranja na hrvatskom jeziku te službene uporabe hrvatskog jezika i pisma. Unatoč izazovima koje je donijela pandemija koronavirusa područje kulture hrvatske zajednice, zahvaljujući i djelovanju HNV-a, očuvalo je vitalnost i stabilnost, dok je informiranje bilo na ostvarenoj razini profesionalnosti i kvalitete. Pokušaji eliminiranja pojedinih osoba iz političkog života, generiranog od strane vodećih ljudi iz hrvatske diplomacije u Srbiji, nije ostavilo značajnije posljedice na rad IV. saziva Hrvatskog nacionalnog vijeća.

Tomislav Žigmanov

Realizirani projekti prekogranične suradnje

Temelj za nova partnerstva

»Partnerstva koja su sada započeli korisnici i iznos sredstava koji su koristili za realizaciju aktivnosti trebaju biti temelj za neka nova partnerstva, za pripremu novih projekata koje će prijavljivati za korištenje sredstava fondova Europske unije«, kaže ministrica Nataša Tramišak

Ministarstvo regionalnog razvoja i Fondova Europske unije financiralo je kroz projekte prekogranične suradnje 20 projekata hrvatskih institucija, udruga, škola i župa. Za te projekte dodijeljeno je ukupno tri milijuna dinara. Ovakav natječaj prekogranične suradnje partnera iz Hrvatske i Srbije realiziran je prvi puta. Svi projekti uspješno su realizirani, a o većini projekata detaljno smo pisali u prethodnim brojevima *Hrvatske riječi*.

Sredstva za provedbu ovih projekata osigurana su u Državnom proračunu Hrvatske, kroz Program potpore Hrvatima u Srbiji u svrhu razvoja lokalne zajednice. Kako je prilikom potpisivanja ugovora najavila ministrica regionalnog razvoja i Fondova EU **Nataša Tramišak** ovakav način financiranja bit će nastavljen i naredne godine.

Oснаživanje pograničnih područja

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske je 2021. godine objavilo javni Poziv za dostavu prijedloga projekata za Program poticanja prekogranične suradnje između Hrvatske i Bosne i Hercegovine u svrhu razvoja lokalne zajednice koji se financira iz nacionalnih sredstava.

»U sklopu navedenog poziva zaprimljeno je 112 projektnih prijedloga, od kojih je u konačnici ugovoreno 37 projekata za financiranje u ukupnom iznosu od 6 milijuna kuna. Budući da se ovakav poziv pokazao uspješan, kako je postojao jako velik interes za uspostavljanjem nečeg sličnog sa Srbijom, Ministarstvo je odlučilo da će se uspostaviti Program prekogranične suradnje između Hrvatske i Srbije i u 2022. godini te pokrenuti poziv na dostavu projektnih prijedloga. Projekti koji su odobreni u sklopu Programa pridonose potpori Hrvatima u Srbiji i osnaživanju pograničnog područja s obje strane granice, njihovom gospodarskom i svekolikom razvoju, osiguravaju pretpostavke za jačanje konkurentnosti i ostvarenje vlastitih razvojnih potencijala te potiču aktivaciju svih dionika na zajedničkom radu za dobrobit svekolikog stanovništva u Srbiji. Doprinosu stvaranju preduvjeta za sprje-

čavanje iseljavanja stanovništva, smanjenju negativnog demografskog trenda i održivom razvoju u pograničnom području te podižu kvalitetu života i integraciju cjelokupnog stanovništva koje živi na tom prostoru. Radi se o kvalitetnim projektima koji su odgovor na razvojne prioritete lokalne i regionalne razine i predstavljaju podršku u unaprijeđenju kulturne, društvene, javne, komunalne, socijalne i okolišne infrastrukture«, kaže za *Hrvatsku riječ* ministrica Tramišak.

Ovakav vid potpore bit će nastavljen i naredne godine, a za nastavak Programa u Državnom proračunu Hrvatske za 2023. godinu predviđen je iznos od 600 tisuća eura što je povećanje od 100 tisuća eura s obzirom na to da je u 2022. godini za provedbu Programa bilo osigurano 3 milijuna kuna.

»Svakako valja napomenuti kako ovo nisu jedina sredstva za prekograničnu suradnju između Hrvatske i Srbije. Iz programa Europske teritorijalne suradnje, za prekogranično područje Hrvatske i Srbije za razdoblje 2021.-2027. izdvojili smo sredstva u iznosu većem od 38 milijuna eura kako bismo kroz projekte sufinancirane ovim sredstvima unaprijedili i razvili odnose umrežavanjem institucija sa strane Hrvatske te institucija u Srbiji, a posebno bismo rado vidjeli projekte u kojima su prepoznate potrebe i hrvatskog stanovništva u Srbiji. Ovim putem svakako pozivam sve zainteresirane hrvatske dionike, kako civilnog tako i javnog i privatnog sektora u Srbiji da se umreže s partnerima iz Srbije i Hrvatske kako bi bili spremni aplicirati za ova sredstva koja će biti dostupna do 2027. godine«, kaže Tramišak i dodaje kako su ovi projekti dobra priprema za prekogranične projekte koji se financiraju iz sredstava Europske unije, s obzirom na to da neki korisnici nikada nisu sudjelovali na takvim natječajima, pa im ovaj Program može poslužiti kao svojevrsni temelj za daljnji razvoj budućih projektnih ideja kao i dobro umrežavanje s partnerima iz Hrvatske i Srbije kako bi se iskoristila alokacija od 38 milijuna eura za zajedničke projekte.

»Partnerstva koja su sada započeli korisnici i iznos sredstava koji su koristili za realizaciju aktivnosti trebaju

biti temelj za neka nova partnerstva, za pripremu novih projekata koje će prijavljivati za korištenje sredstava fondova Europske unije», kaže Tramišak.

Kontinuirano održavanje veza s matičnom domovinom

Predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić** smatra da je pitanje prekogranične suradnje Hrvata iz Srbije s institucijama i kulturnim udrugama jedan od najvažnijih segmenata unaprjeđenja sveukupnoga položaja Hrvata u Srbiji.

»Najprije kontinuirano održavanje veza s našim sunarodnjacima u matičnoj domovini, i to onima koji su aktivni u društvenome životu umnogome doprinosi ne samo našem osnaživanju u socioekonomskom kontekstu već i u upoznavanju praksi adekvatnoga djelovanja upravo u društvenim procesima. Kada je konkretnije riječ o našim udrugama kulture, onda moram istaknuti kako je to jedno od područja gdje smo dugo strateški i sustavno nastojali osigurati mehanizme kako bi naše udruge kulture dobile adekvatnu infrastrukturu, razvile kapacitete za što profesionalnijim djelovanjem na očuvanju kulture Hrvata u Srbiji. S druge strane, mi moramo biti svjesni kako financijski resursi u Srbiji za hrvatsku manjinu apsolutno nisu zadovoljavajući za naše potrebe, a taj teret osjete i udruge kulture. Stoga nam je potpora iz matične domovine više nego potrebna i pozdravljamo svako sustavno djelovanje u tom smjeru«, kazala je Vojnić. Ona je dodala kako će otvaranje novoga ciklusa prekograničnih projekata osigurati mogućnost daljega unaprjeđivanja uvjeta za dalji profesionalniji i sustavniji rad naših udruga koje jesu jedan od prvih čimbenika očuvanja kulture u Srbiji.

Javni poziv za Projekte prekogranične suradnje između Hrvatske i Srbije objavljen je nakon razgovora mini-

strice Tramišak i predsjednika DSHV-a **Tomislava Žigmanova**.

»Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, naravno, ne krije zadovoljstvo što je došlo do toga da se otvori nova, količinski pozamašna, financijska linija u proračunu Hrvatske koja je namijenjena potrebama Hrvata u Srbiji. Tim prije, jer smo tomu aktivno pridonijeli. Naime, valja podsjetiti da je naša težnja i nastojanje da se materijalno-financijska podrška osnaži i proširi, osim uobičajenih redovitih sredstava koje (re)distribuiraju Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske skupa s Veleposlanstvom u Beogradu, koje smo artikulirali prema hrvatskim dužnosnicima urodilo pozitivnim rješenjem zahvaljujući podršci i zalaganju župana Osječko-baranjske županije **Ivana Anušića** te afirmativnom zauzetošću ministric Ministarstva regionalnog razvoja i fondova Europske unije **Nataše Tramišak** i njezinog tima suradnika. Ona je, kao što je poznato, opredijelila isprva dva milijuna kuna, a kasnije je iznos povećala na tri milijuna, za programe prekogranične suradnje s institucijama, organizacijama i crkvenim ustanovama iz Srbije. Administrativno sve je poslove odlično provodila **Stella Arneri**, ravnateljica Uprave za europsku teritorijalnu suradnju u Ministarstvu. Sa strane hrvatske zajednice stručnu pripremu

i savjete tijekom cijele realizacije programa besplatno je pružao **Srđan Vezmar**«, kaže Žigmanov.

Prema njegovim riječima, tijekom realizacije ovih projekata, institucije, organizacije i dijelovi Crkve hrvatske zajednice još jednom su pokazali da imaju dovoljno kapaciteta za kvalitetno osmišljavanje svojih programskih aktivnosti, da iste znaju projektno artikulirati, da mogu sukladno zahtjevnim financijskim pravilima dobiveni novac namjenski potrošiti i da, na koncu, mogu projekte u cijelosti ostvariti na korist i dobro pripadnika lokalne hrvatske zajednice.

»Radujemo se da će ovaj program, kako je najavljeno, biti nastavljen i sljedeće godine, to jest da će ova proračunska linija biti otvorena i 2023. godine za potrebe institucija i organizacija Hrvata u Srbiji, čime se osnažuje stabilnost financijskih izvora koji nam stoje na raspolaganju. Ono na čemu ćemo dodatno inzistirati jest da budemo uključeni u procese donošenja odluka kada je riječ o odobravanju financijske podrške projektima, s ciljem da izbjegnemo situaciju koju smo imali ove godine, kada su novac dobile i one hrvatske organizacije koje ne pridonose pozitivnim procesima u razvoju zajednice«, kazao je Žigmanov.

Z. V.

Dr. sc. Ivan Trojan, dekan Filozofskog fakulteta u Osijeku

Nazočnost hrvatskog bića u Vojvodini se perfidno dovodi u pitanje

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata u partnerstvu s Filozofskim fakultetom iz Osijeka realizirao je projekt »Nematerijalna kulturna baština Hrvata u Srbiji u funkciji razvoja i suradnje« koji je financiran od Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU Republike Hrvatske. Koordinatorica projekta v. d. ravnateljice ZKVH-a **Katarina Čeliković** je istaknula kako je projekt od prioritetne

važnosti za Hrvate u Vojvodini, u Srbiji, jer se njime jača suradnja s Hrvatskom u ostvarivanju vlastitih razvojnih potencijala napose u kulturnom i društvenom životu. Važnost se ogleda u potrebi istraživanja i ukazivanja na zajedničke temelje nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji s matičnom domovinom. Ovim je projektom bilo važno istražiti, popisati, stručno obraditi i izraditi registar nematerijal-

Filozofski fakultet u Osijeku stavio se u cijelosti na raspolaganje kako bi pokazao i dokazao do jučer neupitno: nazočnost hrvatskog nacionalnog bića i jačinu kulturno-društvenog utjecaja na prostoru Vojvodine, a što se perfidno dovodi u pitanje od strane pozicija moći u Srbiji * Nažalost, situacija u Mađarskoj je još i gora nego što je u Vojvodini. Ondje se na još jedan perfidniji, sustavniji i dugotrajniji način pokušava zakriliti hrvatski kulturni i društveni »glas«

ne kulturne baštine Hrvata u Srbiji te ga promovirati među pripadnicima Hrvata u Srbiji i Hrvatskoj.

Jedan od prioriteta bilo je tehničko opremanje hrvatskih udruga kulture koje su nositelji određenih elemenata nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srbiji kako bi i nadalje mogle raditi na njenom očuvanju. Važno je bilo ojačati kulturni i narodni identitet te potaknuti kulturno-umjetnički amaterizam hrvatskih zajednica koje održavaju neko nematerijalno kulturno dobro. Tijekom realizacije projekta važno je bilo osnažiti i medijsku vidljivost hrvatske zajednice u Srbiji i Hrvatskoj, posebno u segmentu nematerijalne kulturne baštine.

Zašto se u ovaj projekt uključio Filozofski fakultet, koliko znanstvenici s ovog fakulteta mogu pomoći u istraživanju i očuvanju kulturne baštine i identiteta Hrvata u Vojvodini teme su o kojima smo razgovarali s dr. sc. **Ivanom Trojanom**, dekanom Filozofskog fakulteta u Osijeku.

► **Filozofski fakultet u Osijeku i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata potpisali su početkom ove godine Ugovor o znanstvenoj suradnji. Filozofski fakultet bio je inicijator te suradnje. Veliki je to korak za Hrvate u Vojvodini, a što on znači za Vaš fakultet?**

Kako Filozofski fakultet u Osijeku želi imati snažan odjek u cjelokupnoj hrvatskoj zajednici, koristeći visokostručne resurse kojima raspolaže u vidu znanstvenog i stručnog kadra, privilegirani smo što smo mogli participirati u tako jednom vrijednom projektu koji će pokušati sačuvati kulturni identitet Hrvata u Vojvodini zajedno s našim partnerom »na terenu«, Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata. To je po mojim shvaćanjima jedna od temeljnih misija centralne visokoobrazovne institucije humanističkog predznaka u našoj regiji.

► **Što konkretno podrazumijeva ova suradnja?**

U praktičnom smislu se Filozofski fakultet u Osijeku stavio u cijelosti na raspolaganje kako bi pokazao i dokazao do jučer neupitno: nazočnost hrvatskog nacionalnog bića i jačinu kulturno-društvenog utjecaja na prostoru Vojvodine, a što se perfidno dovodi u pitanje od strane pozicija moći u Srbiji. Povjesničari i filolozi s Filozofskog fakulteta sudjeluju aktivno, ali staloženo i argumentirano u raspravama u kojima druga strana pokušava relativizirati

utjecaj hrvatske kulturne misli na prostoru Vojvodine. To se čini, za početak, popisujući i raščlanjujući našu kulturnu baštinu što je i bila prva dionica naše suradnje koju smo uspješno zgotovili i prezentirali prošloga mjeseca.

► **Projekt »Nematerijalna kulturna baština Hrvata u Srbiji u funkciji razvoja i suradnje«, koji je financiran od Ministarstva regionalnog razvoja i fondova EU Republike Hrvatske, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata je proveo u partnerstvu s Filozofskim fakultetom iz Osijeka. Bili ste na izložbi u Subotici. Vidjeli ste bogatstvo kulturne baštine Hrvata u Vojvodini/ Srbiji. Otvara li to prostor za nova istraživanja, tematiziranje na studijama na Filozofskom fakultetu?**

Baš kako sam i kazao, to je početak. Sada ide onaj nešto mirniji, hermetičniji, znanstveniji dio posla u kojem se prikazuju ishodišta, početci i razvijanje naše baštine kako nijednog trenutka ne bi bilo spora o čijim »kulturnim proizvodima« je riječ. Ta naša baština itekako ima nacionalno-kulturno izvorište i predznak te je potrebno tu činjenicu argumentirano iznijeti u javnost u nadolazećim raspravama i simpozijima.

► **Hrvati iz Vojvodine imali su svoj dan u Osijeku, a jedan dio programa održan je upravo na Filozofskom fakultetu. Predstavljen je časopis *Književna revija*, gdje je svoj prostor dobilo i poglavlje *Suvremeno dijalektalno pjesništvo na novoštokavskoj ikavici među Hrvatima u Bačkoj*. U Bačkoj Hrvati moraju iznova dokazivati cjelovitost svoga jezika, njegovu baštinu ali i trajanje u suvremenosti, a time onda i opstojnost svoga nacionalnog identiteta na prostoru u kojemu su ukorijenjeni stoljećima. Koliko im u tome mogu pomoći i već pomažu znanstvenici s Filozofskog fakulteta?**

Humanistički i društveni znanstvenici s Filozofskog fakulteta u Osijeku sačinjavaju onu izrazito bitnu sekundarnu aktivnost, nakon popisivanja hrvatske kulturne baštine, a koja se ispoljava u znanstveno argumentiranoj obradi uočenih predložaka. Kao i predstavnik nakladnika *Književne revije*, osječkog Ogranka Matice hrvatske, mogu reći da mi je predstavljalo veliko zadovoljstvo kada su profesor **Tomislav Žigmanov** i kolegica **Tatjana Ilaš**,

urednica *Književne revije* postigli dogovor oko objelodanjanja književne produkcije vojvođanskih Hrvata u tom našem najdugovječnijem časopisu za književnost i kulturu. Kako dobro poznam spomenutu produkciju, znao sam da će taj broj *Revije* imati posebnog odjeka unutar hrvatske kulturne zajednici u matičnoj zemlji, ali i koliko će pomoći našim ljudima u Vojvodini pri ovoj dodatnoj, nametnutoj potrebi za ovjerom svoga nacionalnog i kulturnog identiteta.

Ivan Trojan rođen je 1979. godine u Osijeku. Studij hrvatskog jezika i književnosti diplomirao je 2002. godine na Pedagoškom fakultetu u Osijeku. Godine 2004. upisao je Poslijediplomski znanstveni studij kroatistike – Hrvatska književnost pri Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je 2006. upisao i Poslijediplomski doktorski studij kroatistike – Hrvatska književnost na istom visokom učilištu. Zaposlen je početkom 2005. godine kao znanstveni novak na Filozofskom fakultetu Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku. Doktorski rad *Dramska, kazališna i kulturno-politička djelatnost Milana Ogrizovića i bečka moderna* obranio je 2011. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Godine 2012. izabran je u znanstveno zvanje znanstvenog suradnika iz znanstvenog područja Humanističke znanosti, znanstvenog polja Znanost o umjetnosti te je iste godine izabran i u znanstveno-nastavno zvanje docenta pri Filozofskom fakultetu u Osijeku. Godine 2017. izabran je u znanstveno-nastavno zvanje izvanrednog profesora. Objavio je više knjiga samostalno ili u suradnji s drugim znanstvenicima.

Za dekana Filozofskog fakulteta izabran je 2021. godine.

Bio je glavni urednik časopisa za književnost i kulturu *Književna revija* od 2009. do 2019. godine. Piše književne i kazališne eseje i kritiku za *Vijenac*, *Kolo*, *Kazalište*, *Hrvatsko glumište* i *kazalište.hr*. Članstva: International Association of Theatre Critics, Hrvatsko društvo kazališnih kritičara i teatrologa, Hrvatsko filološko društvo i Matica hrvatska. Dobitnik je *Povelje uspješnosti Julija Benešića* u 2010. godini, *Povelje Vukovarsko-srijemske županije* za izuzetna ostvarenja na području znanosti i kulture u 2016. godini te *Povelje uspješnosti Josipa i Ivana Kozarca* za književnu znanost u 2018. godini.

Predsjednik je Ogranka Matice hrvatske u Osijeku.

► Osim sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata, surađujete li s institucijama Hrvata u drugim državama?

Aktivno surađujemo s hrvatskom zajednicom i u Mađarskoj gdje je, nažalost, situacija još i gora nego što je u Vojvodini. Ondje se na još jedan perfidniji, sustavniji i dugotrajniji način pokušava zakriti hrvatski kulturni i društveni »glas«. Te frekventno i s našom zajednicom u Bosni i Hercegovini, snažno surađujući s Filozofskim fakultetom u Mostaru.

► Sedam visokih učilišta iz Hrvatske otvorilo je svoja vrata mladim Hrvatima izvan Hrvatske. Među njima je i Sveučilište u Osijeku. Ima li Hrvata iz Srbije na Filozofskom fakultetu?

Tek nekolicina. A kao dekan ulažem izuzetne promidžbene napore da se što više mladih ljudi iz Vojvodine obrazuje na Filozofskom fakultetu u Osijeku te sa stečenim znanjem vrati svojim kućama i aktivno, prosvjetno i znanstveno stručno sudjeluje u kulturnom, društvenom i znanstvenom životu Vojvodine. To je najbolji način da se naš glas čuje. Neka ove rečenice jasno oglase poziv trenutnim srednjoškolcima da dođu na osječki Filozofski. Vjerujte, Osijek je grad po mjeri studenata, a Filozofski fakultet svojim radom pokušava pokazati kako je elitna humanistička i društvena institucija u Hrvatskoj.

► Profesori Filozofskog fakulteta, prije svega Odjeka za hrvatski jezik i književnost, često sudjeluju na znanstvenim skupovima, suradnici su u zbornicima, dovode studente na terenska istraživanja među Hrvate u Vojvodinu. Koliko je obostrane koristi od toga?

Zapravo je altruizam i osjećaj pripadnosti ono što se cijeni i razvija na našoj visokoobrazovnoj instituciji. Tome valja pridodati i moguću znanstvenu profilaciju te širenje perspektive i znanstveno napredovanje.

► Na Odsjeku za hrvatski jezik i književnost je Katedra za hrvatsku jezičnu povijest i hrvatsku dijalektologiju. Upravo znanstvenici s te katedre su česti suradnici na projektima Hrvata u Vojvodini. Potiče se kroz ovu katedru proučavanje književnojezične povijesti i očuvanja baštine. Ima li tu prostora za dijalekte i baštinu Hrvata u Vojvodini kao zajedničkog panonskog prostora?

Znam da vrsni povjesničari jezika i dijalektolozi s Katedre zajedno sa svojim zainteresiranim studentima aktivno već duže vrijeme surađuju s kolegama u Vojvodini u procesu očuvanja nacionalnog identiteta s posebnim osvrtom na njegov fundament – a to je jezik.

► Osim što ste dekan Filozofskog fakulteta, predsjednik ste i Ogranka Matice hrvatske u Osijeku. U tijeku su Dani Matice hrvatske u Osijeku. Vrijednost Matice hrvatske danas tema je o kojoj ste, uz Miru Gavranu, predsjednika Matice hrvatske, govorili na konferenciji prošlog tjedna. Što je Matica hrvatska danas?

Matica hrvatska je naša prastara i prevrijedna, za realizaciju i očuvanje hrvatskog kulturnog sadržaja i misli presudna kulturna organizacija, koja je odigrala jednu od

vodećih rola i unutar samog procesa hrvatske državnosti. Dijelim taj senzibilitet s mojim kolegama članovima osječke Matice hrvatske koji su uspješni unutar svojih strukā, vrsnim predstavnicima srednje i mlađe generacije humanistički i društveno orijentiranih obrazovnih institucija te kulturnih udruga. Upućen sam i na trenutke opčinjen vrhunskim estetskim dosezima hrvatske književnosti i umjetnosti za koje je Matica hrvatska u prošlosti bila mecenom i mentorom, koja je svjesna i upoznata s trenutnim položajem Matice hrvatske unutar hrvatskog društva i njezinim recentnim kredibilitetom, ali – najvažnije – koja zuri u budućnost i idealistički je uvjerenā kako se s obrazovanjem, inteligentnošću, mudrošću, inventivnošću temeljenoj na priznavanju različitosti, demokraciji i etičnosti može doprinijeti repozicioniranju humanističke poruke i vrijednosti u središte svih budućih društvenih aktivnosti u nas. Pri tom dakako nisam nimalo inventivan. Oko sličnih misli su bili okupljeni **Draškovićevi** prijatelji i kolege u veljači 1842. godine.

► **Na Filozofskom fakultetu između ostalog držali ste kolegij Nova hrvatska književnost. Da ovaj razgovor završimo pitanjem kakva je sada književna scena i knjiška produkcija u Hrvatskoj?**

Kao dekan ulažem izuzetne promidžbene napore da se što više mladih ljudi iz Vojvodine obrazuje na Filozofskom fakultetu u Osijeku te sa stečenim znanjem vrati svojim kućama i aktivno, prosvjetno i znanstveno stručno sudjeluje u kulturnom, društvenom i znanstvenom životu Vojvodine. To je najbolji način da se naš glas čuje.

Iako dekan, zadržao sam mogućnost predavanja studentima jer obožavam svoju nastavnu aktivnost. Smatram je svojom temeljnom djelatnošću i pokušavam biti kroz svoj znanstveni rad što pripremljeniji, upućeniji i time sigurniji pri konverzaciji sa studentima književnosti. A što se suvremene književne scene u Hrvatskoj tiče, ona nikad nije bila aktivnija, produktivnija, ali istovremeno, i zbog toga, eklektičnija i heterogenija. Za razložniju raspravu trebalo bi nam na desetke brojeva vrijedne i nikada potrebnije *Hrvatske riječi*.

Položaj i prava nacionalnih manjina u Srbiji i Hrvatskoj (IV.)

Uvažavajte različitosti prilikom kreiranja mjera!

Kada bih imala moć utjecati na to koji model je najadekvatniji, razmislila bih o rezerviranim mjestima, ali i preferencijalnom glasanju, kaže dr. sc. Ksenija Marković

U prošleme nastavku pisali smo o jednoj veoma važnoj temi kako za nacionalne manjine tako i za cijelo društvo, a to je sudjelovanje u procesu donošenja odluka i sudjelovanje u upravljanju državom. Ukratko smo predstavili kako je ovo pitanje riješeno u Hrvatskoj (putem kvota i garantiranih mandata u zakonodavnim i izvršnim tijelima na svim razinama), a u ovom nastavku ćemo se baviti time kako je to riješeno u Srbiji.

No, prije toga još nekoliko riječi o značaju ovoga pitanja. Naime, kroz ostvarivanje ili neostvarivanje ovih prava zrcali se odnos između većine i manjina i ukazuje na stupanj političke integriranosti i ravnopravnosti nacionalnih manjina u društvu.

»Suočavanje s multietničnošću društva i rješavanje statusa nacionalnih manjina bio je veliki izazov i kamen spoticanja u procesu demokratizacije Republike Srbije«, navodi dr. sc. **Ksenija Marković** u svome radu »Pravo na političko predstavljanje nacionalnih manjina: međunarodni standardi i primena ovog prava u Republici Srbiji«, objavljenog u zborniku »Promišljanja aktuelnih društvenih izazova: regionalni i globalni kontekst«, iz 2020. u nakladi Instituta društvenih nauka iz Beograda.

Marković ističe kako »proces integracije nacionalnih manjina podrazumijeva njihovo sudjelovanje (integriranost) u politički i društveni život zajednice (države) u kojoj žive«. Ovome području posvećeno je i niz dokumenata međunarodnog prava kojima se nastoje definirati prava na participaciju manjina. U svome radu Marković polazi od analize osnovnih dokumenata o pravu na političko predstavljanje, a zatim i njihovu primjenu kao grupnog prava u Srbiji.

U međunarodnim dokumentima polazi se od stava da nedostatak djelotvornog sudjelovanja nacionalnih manjina u različitim područjima javnog života ugrožava društvenu koheziju i dovodi u pitanje demokratski karakter toga društva. Kako bi se manjine uključile u procese odlučivanja različiti dokumenti predviđaju niz afirmativnih mjera kojima se omogućuje političko predstavljanje manjina i njihovo sudjelovanje u upravljanju državom kao što su garantirana mjesta u parlamentu, vladi, vrhovnom ili ustavnom sudu, kvote, mjere za sudjelovanje pripadnika nacionalnih manjina u tijelima javne uprave i druge.

Manjine u parlamentarnom životu u Srbiji

Izborni sustav u Srbiji primjenjuje proporcionalnu reprezentaciju s primjenom D'Ontove formule, cijela republika je jedna izborna jedinica, izborni cenzus je 3 posto uz primjenu prirodnog praga za političke stranke nacionalnih manjina, a izborne liste su zatvorene. Afirmativne mjere kojima se nastoji omogućiti sudjelovanje nacionalnih manjina i njihovih političkih stranaka u parlamentarnom životu su: olakšani uvjeti prilikom registracije stranke, manji broj potpisa za kandidiranje izborne liste i prirodni prag koji iznosi oko 15.000 glasova koje je potrebno dobiti na državnoj razini, a prilikom raspodjele mandata se količnici lista stranaka manjina uvećavaju za 35 posto.

Ovim mjerama se nastoji olakšati sudjelovanje manjine u izornoj utrci i omogućiti ulazak u parlament. Međutim, dosadašnji izbori su pokazali da i uz primjenu ovih mjera u parlament mogu sigurno ući samo predstavnici brojnijih i teritorijalno koncentriranih manjina (Mađari, Bošnjaci, ponekad Albanci), manje brojnim i teritorijalno disperziranim manjinama to rijetko uspijeva (osim ako stupaju u koalicije, ulaze preko većinskih lista i slično), dok pojedine manjine uopće nisu zastupljene, pogotovo ako nemaju dobro organizirane političke stranke.

Slična je situacija, mada donekle dinamičnija, i na pokrajinskoj i lokalnoj razini iako se i tu primjenjuju afirmativne mjere kojima se nastoji olakšati ulazak u ova tijela.

Politika velikih brojeva, na štetu »malih« manjina

I premda se politolozi slažu oko toga da postojeći model političkog predstavljanja manjina nije adekvatan za manje brojne manjine jer naprosto ne omogućava njihov ulazak u parlament, nema suglasja oko toga ni u akademskim krugovima, a ni među donositeljima političkih odluka (ni vladajućih, a ni oporbenih političkih stranaka) kako da se postojeći model unaprijedi i tako omogućiti drugim nacionalnim manjinama da imaju svoje predstavnike u Narodnoj skupštini, pokrajinskoj skupštini i na lokalnu.

Zašto je to tako pitali smo znanstvenu suradnicu Instituta društvenih nauka u Beogradu dr. sc. Kseniju Marković.

FOTO: Miloš Miškov (Beta)

»Možemo tvrditi da su brojne i teritorijalno koncentrirane manjine uspjele ostvariti pravo na političko predstavljanje, dok malobrojne manjine to nisu uspjele. Zašto? Ukoliko pažljivo pogledate mjere koje se primjenjuju kako bi se nacionalne manjine integrirale u politički sustav, jasno je da je riječ o politici velikih brojeva. Kako unaprijediti postojeći model? Ne zaboravite da je prirodni izborni prag već zamijenjen količnikom, tako da je jedna izmjena već na djelu. Koji će biti njeni efekti treba nam bar tri izborna ciklusa da to utvrdimo. Međutim, ono što je jasno jeste da i najnovija promjena nije rezultat konsenzusa različitih etničkih zajednica već je dogovor dvije političke stranke – Srpske napredne stranke i Saveza vojvođanskih Mađara«, kaže dr. sc. Marković.

»Kako unaprijediti model? Postoje različiti modeli u političkoj teoriji i praksi, a jedan od modela koji se pokazao uspješnijim kada je riječ o manjinskim zajednicama jeste sustav rezerviranih mjesta. Međutim, i on ima svoje mane jer kod malobrojnih manjina jedan zastupnik predstavlja više manjina, ali opet postoji netko tko javno zastupa interese dane manjinske zajednice, čak i ako ne dijeli isto etničko porijeklo. Drugo, u Srbiji je veliki problem nedostatak interkulturalne suradnje i dijaloga, potrebno je da većinske stranke budu inkluzivnije i imaju više sluha za potrebe i interese manjinskih zajednica. Ne zaboravite da je izborni neuspjeh Demokratske stranke ostavio pripadnike različitih manjina bez predstavnika, naročito kada je riječ o AP Vojvodini i lokalnoj razini. Prosta analiza izbornih lista na to jasno ukazuje. Zakoni matematike nalažu da kada imate kandidate iz redova manjina na manjinskim i većinskim listama, veća je šansa da će biti izabrano više kandidata. Konačno, prijedlozi akademske zajednice su ugledali svjetlost dana nekoliko puta, ali nije bilo sluha za njih, ni kod većine ni kod manjine. Postoji nekoliko utjecajnih istraživača koji zagovaraju rezervirana mjesta kao model koji bi unaprijedio pravo na političko predstavljanje malobrojnih nacionalnih zajednica. Treće, da bismo unaprijedili bilo koji model integracije potrebno je iznova promisliti načela na

kojima se zasniva postojeća politika integracije. Političke elite Srbije su se opredijelile za primjenu segregativnog multikulturalizma. To je model gdje su jasno uspostavljene granice između etničkih zajednica. Međutim, problem s ovim modelom je što njegova primjena u apsolutno centraliziranom sustavu ima pogubne efekte po interkulturalni dijalog i društvenu integraciju. Tako da problem ograničenog ostvarivanja prava na političko predstavljanje promatrajte iz ove vizure«, naglašava dr. sc. Marković.

Na koncu pitali smo dr. sc. Marković koji model ona podupire?

»Na osnovu dosadašnjeg istraživanja sa sigurnošću mogu tvrditi dvije stvari. Postojeći model političkog predstavljanja nije doveo do političke integracije malobrojnih zajednica. Drugo, pristup koji podrazumijeva da pod velom jednakosti tretiramo sve isto je u osnovi pogrešan. Riječ je o različitim zajednicama, čije se potrebe i interesi razlikuju i ne možete ih sve staviti pod isti kišobran. Tu najviše mislim na afirmativne mjere. Ukoliko to uvažimo, jasno je da je za politiku integracije najvažnija primjena diferenciranog pristupa – uvažavajte različitosti prilikom kreiranja mjera! To zahtijeva više napora, promišljanja i energije, ali nije nemoguće. Konačno, imajući na umu sve izrečeno, kada bih imala moć utjecati na to koji model je najadekvatniji, razmislila bih o rezerviranim mjestima, ali i preferencijalnom glasanju«, zaključuje dr. sc. Marković koja je nedavno i doktorirala na temu »Uticaj političkih stranaka na proces društvene i političke integracije nacionalnih manjina u Republici Srbiji (2000-2016)« na Fakultetu Političkih nauka u Beogradu.

Jasminka Dulić

Kroz serijal članaka podastrijet ćemo pojedine aspekte zakonskih rješenja, institucija, društvenih normi i pokazatelja društvenog položaja od značaja za bolje razumijevanje položaja nacionalnih manjina kada su u pitanju Hrvati u Srbiji i Srbi u Hrvatskoj kao pripadnici nacionalne manjine.

U Hrtkovcima osnovana hrvatska udruga *Dr. Nikola Dogan*

»Dosta smo čučali u tami«

U Upravnom odboru udruge bit će predstavnici Platičeva, Nikinaca i Hrtkovaca, kako bi sva tri mjesta koja su osnovala udrugu bila ravnomjerno zastupljena

Ovo smo čekali 30 godina! To je rečenica koja se čula u utorak navečer u prostorijama župe sv. Klementa, pape i mučenika u Hrtkovcima, gdje su se na osnivačkoj skupštini Hrvatskog kulturnog društva *Dr. Nikola Dogan* osim Hrvata iz Hrtkovaca okupili i mještani Nikinaca i Platičeva. Nakon izbora Upravnog odbora za predsjednika je izabran **Mirko Paulić** iz Nikinaca, a za dopredsjednika **Tomislav Brkljač** iz Platičeva. Oni

Mirko Paulić

su na te dužnosti izabrani jednoglasno. Uz njih dvojicu za članove Upravnog odbora izabrani su i **Nikola Ratković** iz Platičeva, **Miroslav Jurković**, **Vesna Vujičić** i **Slaven Tkalac** iz Hrtkovaca i **Ivanka Bandov** iz Nikinaca.

»Mi nemamo više što izgubiti«

Zlatko Begović iz Nikinaca godinama se zalagao za osnivanje udruge kako Hrvati više ne bi »čučali u nekoj tami«.

»Mađarska manjina osnovala je svoju udrugu i vidjeli smo koliko im to znači, a mi smo stalno čučali u nekoj tami. Znamo što je bilo prije 30 godina i ljudi nikako nisu mogli nadvladati taj strah. Još prije 20 godina razgovarao sam s ljudima koji su tada vodili hrvatsku stranku i zajednicu, svaki dolazak dužnosnika na sv. Antuna u Nikincima koristio sam da pitam kada će biti nešto. Uvijek je odgovor 'bit će, bit će'. I evo dogodilo se«, kazao je Begović i kao prvi korak predložio osnivanje tamburaškog sastava.

»Ja sam već u sedmom desetljeću, ali imam sina i unuke i sada je zadaća provući mlađe ljude. Ima straha i dalje, svašta smo doživjeli, vidjeli. Uvijek se govori o Hrtkovcima, ali nisu ni Nikinci bolje prošli. Nama je u crkvu u Nikincima bomba bačena šest puta. Posljednji puta 1995. na sv. Antuna«, kaže Begović.

»Prošlo je više od 30 godina od poznatih događaja u Hrtkovcima, bilo ih je nažalost i u Platičevu i dobro je da su se ljudi ohrabрили, da su se okupili, osnovali udrugu. To će dati novu mogućnost organiziranja hrvatske zajednice. U Vojvodini ima dosta aktivnih udruga, možemo iskoristiti njihova iskustva. Mislim da će ova udruga potaknuti i druge, koji možda zbog još uvijek prisutnog straha nisu večeras ovdje, da se ohrabre, uključe. Mi nemamo više što izgubiti, jer nas je jako malo ostalo u ova tri mjesta«, kaže **Krešimir Tkalac**, Novosađanin rođen u Hrtkovcima.

Na pitanje što bi udruga trebala prvo uraditi Tkalac kaže da je prvo potrebno definirati program rada, odrediti manifestacije i krenuti s pripremom projekata kako bi se osigurala sredstva za rad i manifestacije.

Osnivanju udruge nazočio je i **Ivica Živković**, župnik u Nikincima, Platičevu i Hrtkovcima. Kaže, u ova tri sela ostalo je oko 1.000 vjernika, ali nisu svi Hrvati.

Mons. dr. Nikola Dogan, čije ime nosi udruga, rođen je u Srijemu, u Hrtkovcima, 2. siječnja 1944. Za svećenika Đakovačke i Srijemske biskupije zaređen je u Đakovu 29. lipnja 1972.

Kao pitomac zavoda *Germanicum-Hungaricum* doktorirao je na Papinskom sveučilištu *Gregoriana* u Rimu 1979. godine. Od 1979. do smrti djeluje u Đakovu vršeći različite službe: profesor fundamentalne teologije, sjemenišni odgojitelj, predavač crkvenoga pjevanja i voditelj zbora, urednik biskupijskoga *Vjesnika*, kanonik Stolnoga kaptola i dekan Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta *Josipa Jurja Strossmayera* u Osijeku i dr.

Premинуo je 2007. godine u Osijeku, u 64. godini života i 36. godini svećeništva.

Zaklada Đakovačko-osječke nadbiskupije *Dr. Nikola Dogan* više od 20 godina dodjeljuje potporu učenicima i studentima.

»Za osnivanje ove udruge najviše su zaslužni aktivisti koji su uspjeli do kraja realizirati osnivanje. Bilo je pokušaja posljednjih deset godina, ali evo tek sada možemo reći kako smo konačno osnovali udругu«, kaže vlč. Živković.

Potpora HNV-a

Mirko Paulić kazao je, nakon što je izbaran za prvog predsjednika, kako se o osnivanju udruge dugo razmišljalo, ali nije išlo lako.

»Večeras je ovdje bilo 24 mještana Nikinaca, Platičeva i Hrtkovaca i to je veliki korak, obzirom da je na početku svih inicijativa bilo tri do pet osoba spremnih da iznesu ideju«, kazao je Paulić.

Plan je da za početak sjedište udruge bude u župi u Hrtkovcima, a nadalje da se osigura prostor za rad.

»Želimo vremenom privući i druge ljude, objasniti im koliko je ovo značajno«, kaže Paulić.

Osnivačkoj skupštini nazočio je i predsjednik IO Hrvatskog nacionalnog vijeća **Lazar Cvijin**.

»Predsjednica **Jasna Vojnić** je na elektorskoj skupštini, navodeći najvažnije ciljeve HNV-a istaknula potporu udrugama, što podrazumijeva i osnivanje novih udругa. Nama je važno održati udругe koje sada postoje, ali maksimalno podržavamo i inicijative za osnivanje novih. Ovo je jedan dobar dan, ali uvijek je dobro biti oprezan, jer je ovo sâm početak. Prvi bitan korak napravljen je večeras, vidjela se želja ovih ljudi da konačno dobiju svoju udругu. Pomogli smo kod osnivanja, pomoći ćemo i rad udruge naročito na početku. Važno je napraviti dobar plan, koncipirati moguće odjele, manifestacije«, kazao je Cvijin.

Dodatna težina je činjenica što se udругa osniva na prostorima na kojima su Hrvati tijekom rata 90-ih bili izloženi zločinu i etničkim progonima.

»Naravno da je posebno važno ovo područje koje je jako ranjeno, ali važno je gledati u budućnost, da se ljudi i kroz ovu udругu oslobode straha, da prezentiraju svoju baštinu, a imaju u nazivu udruge jedno veliko ime i već na tragu toga ostvariti veliki broj aktivnosti. Kroz to bi javnost mogla vidjeti kako je to dobro i za širu zajednicu«, kazao je Cvijin.

Jedan od ciljeva udruge je očuvanje kulturne baštine Hrvata u Hrtkovcima, Nikincima i Platičevu. Kako bi se osigurala ravnomjerna zastupljenost sva tri mjesta, usmeni dogovor je da se prilikom izbora članova upravnog i nadzornog odbora vodi računa da sva tri mjesta imaju svoje predstavnike.

Z. V.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 16., 20. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS*, br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA DAVANJE SUGLASNOSTI NA STUDIJU O PROCJENI UTJECAJA PROJEKTA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta »A1 Srbija« d.o.o. Beograd podnio je dana 9. 12. 2022. godine Zahtjev za davanje suglasnosti na studiju o procjeni utjecaja na životni okoliš projekta: Radio bazne stanice »NS2374_02 SU_Subotica_Banjska_Kireška« na adresi Kireška br. 59 a, na k. p. 678/2 K. O. Novi grad, Subotica (46.063713°, 19.404619°). Zahtjev je evidentiran u pisarnici Gradske uprave Subotica pod brojem IV-08/I-501-296/2022.

Javni uvid u predmetnu Studiju može se izvršiti u Gradskoj kući u Subotici, Trg slobode 1, u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, I. kat, soba 130, svakog radnog dana od 10 do 12 sati, od 16. 12. 2022. godine do 23. 1. 2023. godine, kao i elektronički na sajtu Grada Subotice (www.subotica.rs -> *Životna sredina* -> *Oglasna tabla*):

http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Studije/501-296-2022-draft.pdf.

Pozivamo zainteresiranu javnost da mišljenja u vezi s predmetnom studijom dostavi u pisanoj formi, elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs, odnosno poštom ili osobno u prostorije Službe, najkasnije do 23. 1. 2023. godine.

Javna prezentacija Studije i javna rasprava bit će održani 24. 1. 2023. godine, s početkom u 12 sati, u Gradskoj kući u Subotici (Trg slobode 1, I. kat, soba 130).

26. izložba božićnjaka u Subotici

U znaku jubileja

»Gdjegod je prikazan naš božićnjak, izazivao je veliki interes, bio je unikat i primijećen svuda. Svi su bili zadivljeni njegovom teološkom i etnološkom vrijednošću. Osim na izložbama u Subotici, prikazan je i u Muzeju kruha u Ulmu u Njemačkoj, u Etnografskom muzeju u Zagrebu, u Rimu na izložbi '100 jaslaca', rekao je preč. Josip Štefković

Ovogodišnja, 26. izložba božićnjaka u organizaciji Etnološkog odjela *Blaško Rajić* pri Katoličkom društvu *Ivan Antunović*, održana je u znaku jubileja – 25 godina njenog održavanja. Otvorena je u petak, 9. prosinca, u predvorju subotičke Gradske kuće, a 42 božićna kolača izradile su vrijedne domaćice, te vrtićanci i školarci iz Subotice i okolnih naselja.

Božićnjak – salašarski Betlehem

Božićnjak, koji ima počasno mjesto na našem blagdan-skom stolu, oduvijek je bio simbol proslave Božića u obitelji. Prema pisanju Katoličkog mjesečnika *Zvonik* iz siječnja 1998., na prvoj izložbi božićnjaka (1997.), koju je organizirao Etnološki odjel *Blaško Rajić* tadašnjeg Instituta *Ivan Antunović*, »20 vridni domaćica donelo je 24 božićnjaka«.

Izložbu božićnjaka ovom je prigodom otvorila sestra **Nada Ivanković**, poglavarica dominikanskog samostana u Subotici, koji je ove godine također proslavio važnu obljetnicu – 75 godina djelovanja u Subotici.

»Bog se na zemlji pojavio i među ljudima se udomio... Udomio se i na našem božićnjaku. Božićnjak je salašarski Betlehem u kojem su prikazani i naši pastiri i naše blago (životinje), sve ono što je tako jednostavno i priprosto, a što nam je drago i što nam život čini toplijim i čovječnijim... Ove godine ja bih na svoj božićnjak, osim štalice, stavila dva dječja vrtića koja bi trebala biti gotova iduće godine kod časnihi sestara u Keru i u nekadašnjoj samostanskoj kući u Tavankutu. U njima vidim nadu našeg naroda i Crkve, a i nova duhovna zvanja na ovim prostorima. Ne smijemo izgubiti nadu u budućnost, jer nam je Gospodin rekao – tražite i dobit ćete, pa molimo zajedno i tražimo da naši vrtići budu puni djece, a da im odgajateljice budu mlade časne sestre... Prošlo je 25 godina od prve izložbe, a oni koji je prate otpočetka svjedoci su da ovaj lijepi običaj ima budućnost. To nam svjedoči i ova nova knjiga... Ova godina je puna jubileja u Subotičkoj biskupiji od kojih izdvajam 100. godišnjicu dolaska sestara Kćeri Milosrđa u Ker, 75 godina dolaska sestara dominikanki u 'Sentu' (crkva sv. Jurja) i evo 25 godina izložbe naših božićnjaka. Ovo ne smatram slučajnošću nego Božjom providnošću za naš narod i ove krajeve koje Bog voli, s kojim računa i blagoslivlja ih svojom

darežljivom rukom«, rekla je ona i izrazila zadovoljstvo što se svake godine javlja sve više mladih zainteresiranih za izradu božićnjaka, zahvaljujući čemu ovaj običaj neće biti zaboravljen.

U izjavi za naš tjednik ona je također rekla kako su joj svi ovi običaji bliski od djetinjstva.

»Mama je uvijek pitala nas djecu što želimo da se stavi na božićnjak. Jedne godine se trebala kod nas graditi štala, pa smo i štalu stavili na božićni kolač. To je nama bilo posebno veselje u kući, u tom božićnjaku smo vidjeli naš Betlehem, naše jaslce.«

Monografija o četvrt stoljeća izložbe

U povodu jubileja, Katoličko društvo *Ivan Antunović* izdalo je monografiju *Božićnjaci – 25 godina izložbe božićnjaka* autorice **Jelene Piuković**, ujedno i pročelnice Etnološkog odjela *Blaško Rajić* pri spomenutom Društvu, koju je ovom prigodom predstavio predsjednik Društva preč. **Josip Štefković**:

»Knjiga je koncipirana tako da za svaku godinu donosi kratak opis izložbe, nabrojani su sudionici izložbe i sve je proračunato s nekoliko fotografija. U njoj nismo ispustili spomenuti niti 'putovanje' božićnjaka po svijetu. Gdje god je prikazan naš božićnjak, izazivao je veliki interes, bio je unikat i primijećen svuda. Svi su bili zadivljeni njegovom

teološkom i etnološkom vrijednošću. Osim na izložbama u Subotici, prikazan je i u Muzeju kruha u Ulmu u Njemačkoj, u Etnografskom muzeju u Zagrebu, u Rimu na izložbi '100 jaslica', a svojedobno je bio uručen i nekadašnjoj predsjednici Hrvatske **Kolindi Grabar-Kitarović**. Tko želi saznati što je božićnjak i kakav bi trebao biti saznat će također na stranicama ove monografije kroz tekst mons. **Stjepana Beretića**. Tu je i prikaz o božićnjacima koji je napisala etnologinja **Bojana Poljaković-Popović**, te prilog poznatog istraživača običaja bunjevačkih Hrvata **Alojzija Stantića**. Ovdje je skrenuta i pozornost da među izrađivačima božićnjaka ima i muškaraca, što je doista hvalevrijedno. Od svih izlagača u proteklih 25 godina, nekoliko je žena zaslužilo da se posebno spomenu: **Dominika Piuković**, **Marija Vukov** (sudjelovale na svim dosadašnjim izložbama), **Vita Radnić**, **Marija Matković** i **Marija Bošnjak** koje su najviše izlagale na ovim izložbama».

Knjiga je tiskana u izdanju Katoličkog društva *Ivan Antunović*, a može se kupiti u subotičkim župama po cijeni od 800 dinara.

Urednica monografije Jelena Piuković dala je kratak prikaz svih dosadašnjih izložbi:

»Prva izložba održana je 1997. godine na inicijativu Etnološkog odjela *Blaško Rajić* pri tadašnjem Katoličkom institutu za kulturu, povijest i duhovnost *Ivan Antunović*, kada je pročelnik bio **Grgo Kujundžić**. Prve godine je bilo izloženo 24 božićnjaka, a tijekom prethodnih godina njihov broj varira između 30 i 50. U posljednjih oko deset godina božićnjake izrađuju i mlađe žene, te djeca iz vrtića i osnovnih škola za koje su za tu namjenu organizirane radionice. Što se tiče izgleda božićnjaka i figura na njima, možda su napredovali u smislu tehnike njihove izrade, ali se svi trudimo da ostanu u izvornom obliku. Od prve izložbe pa do sada oni se nisu mnogo mijenjali, niti što se tiče izrade samog božićnog kolača, niti figura i simbola na njemu. U posljednjih nekoliko godina na ovoj izložbi sudjeluju i članovi likovnog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice sa svojim slikama, te likovno-slamarskog odjela HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta sa svojim radovima».

Ispečen na tradicionalan način

Poznata subotička/tavankutska slamarka **Jozefina Skenderović**, osim u izradi slika od slame, vješta je i u pravljenju božićnjaka, i to na tradicionalan način.

»Uključujem se i u izložbu božićnjaka. Izrađivam ga tako kako sam naučila od svoje majke. Ono po čemu se ovaj moj razlikuje od (većine) drugi jeste da se figurice peku zajedno s tistom, što je tradicionalan način izrade. Kod drugi se posebno peče kolač, a posebno se prave i suše figurice. Držala sam sad i radionice u OŠ *Ivan Milutinović* u Subotici di smo s dicom pekli božićnjak kako se kadgod radilo», kaže ona, dodajući riječ-dvije o motivima na božićnom kolaču i njihovom značenju:

»Ako se vratimo unatrag, na božićnjaku kadgod nisu bili borovi već je na njegovoj sredini bila zabodena grana od korova, uvijena u tisto i okićena. Zato se kod Bunjevaca božićni bor zove božićna grana. Na svakom božićnjaku mora bit mali Isus (mož samo on, ne mora s Majkom Božjom), mogu, a ne moraju bit i Sveti Josip, Tri kralja. Mora bit i pet ruža poređani po križu, koje simboliziraju pet Isusovi rana, a mora bit i sedam tica, to je sedam Gospini radosti. Naravno, tu su Misec i zvizde, jel se čitav svemir došo poklonit, a kod kadgodašnji božićnjaka tu su sve životinje koje su se držale na salašu: kvočka s pilićima, krmača s prasicama, pučke, magarac, a jedino nije smio bit konj. Po pripovitki moje majke, on nije smio bit na božićnjaku, jel kad je Sveta Obitelj bižala u Egipat, Blažena Divica Marija je zamolila konja da im pomogne, a on je odbio uz objašnjenje da mu je naporno ić po pustinji. A kad je pitala magarca, on je privatio, i zato on na svojim leđima ima križ».

U okviru 26. izložbe božićnjaka nastupio je dječji zbor *Lira* Hrvatskog prosvjetnog društva *Bela Gabrić*, koji je pripremila i vodila **Emina Tikvicki**, a pročitana je i pjesma **Josipe Dević** *Božićnjak moje majke* napisana za ovu prigodu.

I. Petrekanić Sič

Prekogranični pojekt Petrovaradin – Privlaka

Opremanje banove kuće

Lokalna akcijska grupa *Bosutski niz* iz Privlake (Hrvatska) zajedno sa Zakladom *Spomen-dom bana Josipa Jelačića* iz Petrovaradina, a uz potporu Hrvatskog kulturnog centra Novi Sad, realizirali su projekt »Opremanje rodne kuće bana Josipa Jelačića u Petrovaradinu«. Projektom su kupljeni uredska oprema, kuhinja, stolci, projektor, platno te police i vješalice.

Rezultati ovoga projekta, uz svečani program naslovljen *Sremci Srijemu*, predstavljeni su 10. prosinca u rodnoj kući bana **Jelačića** u Petrovaradinu. Osim obraćanja zvaničnika, u programu su sudjelovali KUD *Apševački veseljaci* iz Apševaca, Kulturni centar *Klasje* iz Privlake na Bosutu, HKD *Šid* iz Šida te solisti: samičar **Marko Neferanović** i solistica **Svetlana Palada**.

Donacija iz Hrvatske

Sredstva za ovaj projekt u vrijednosti od 110.000 kuna osigurana su na natječaju Ministarstva regionalnoga razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske.

»Namještaj i oprema su tu, čeka se njihovo namještanje i da sve bude u funkciji«, naveo je upravitelj Zaklade *Spomen-dom bana Josipa Jelačića* **Darko Polić** te dodao kako se nada da će sljedeće godine u ovo vrijeme goste dočekati u toplijem okruženju i da će opremanje biti u potpunosti završeno.

Financijski menadžer LAG-a *Bosutski niz* **Ivan Plavšić** istaknuo je kako je spomenuti natječaj hrvatskog Ministarstva namijenjen razvoju hrvatske zajednice na području Srbije, odnosno AP Vojvodine.

»Mi smo se odlučili da za partnera, kao nositelja projekta, uzmemo upravo Zakladu *bana Jelačića* jer smo smatrali da je opremanje ovakvog jednog objekta vrlo značajno za hrvatsku zajednicu u Novom Sadu i Petrovaradinu«, kazao je Plavšić.

Doprinos kulturnom dijalogu

Pomoćnik gradonačelnika Grada Novog Sada za međunarodnu suradnju i društvene djelatnosti **Aleksandar Petrović** podsjetio je na dosadašnju potporu Vlade Srbije, koja je izdvojila 600 tisuća eura za otkup banove rodne kuće, ali i Grada Novoga Sada, projektu realizacije *Spomen doma bana Jelačića*.

»To su dobre geste da se pokaže kako se može, u jednom prelijepom suživotu između susjeda, hrvatskog i srpskog naroda, pridonijeti kulturnom dijalogu i pomirenju između dva naroda na koji smo mi i povijesno i teritorijalno upućeni. Drago mi je jer vidim da se ovdje dosta toga uradilo, a želim prije svega da nastavimo dobrosusjedske odnose za poboljšanje života, kako Srba u Hrvatskoj tako i Hrvata u Srbiji«, naglasio je Petrović.

Kulturni centar

Zamjenik pokrajinskog tajnika za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Goran Kaurić** kazao je kako se zahvaljujući sredstvima, prvenstveno Vlade Srbije, te Pokrajinske vlade i Grada Novog Sada ulazi u fazu završetka *Spomen-doma bana Josipa Jelačića*.

»Kuća polako postaje ono što smo svi maštali i željeli da hrvatska zajednica ima – jedan svoj kulturni centar, potpuno prepoznatljiv na ovim prostorima«, naveo je Kaurić.

Program *Sremci Srijemu* vodila je predsjednica HKC-a *Novi Sad* **Jasna Čordaš**, dok se prisutnima obratila i opunomoćena ministrica za poslove kulture u Veleposlanstvu Hrvatske **Davorka Velicki Čičak** koja je istaknula zadovoljstvo realiziranim rezultatima.

K. Ivković Ivandekić

Susret u povodu najnovije, četvrte monografije

Zaokružena etnološka istraživanja Hrvata u Vojvodini

Na Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 9. prosinca priređen je susret studenata i mentora te suorganizatora etnoloških i kulturno-anthropoloških terenskih istraživanja povodom završetka istraživanja Hrvata u Banatu koji su rezultirali znanstvenom monografijom *Hrvati u Banatu: doseljavanje, tradicijska baština, identitet* (2022.) koja je objavljena u suizdavaštvu Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, FF Pressa i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata u Subotici.

Na poziv glavne urednice monografije izv. prof. dr. sc. **Marijete Rajković Ivete**, predstojnice Katedre za migracije i manjinske zajednice, susretu su prisustvovali studenti/autori poglavlja, recenzentice monografije redovite profesorice u miru dr. sc. **Milane Černelić** i dr. sc. **Jadranka Grbić**, v. d. ravnateljice Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Katarina Čeliković** iz Subotice, a pridružio im se i pročelnik Odsjeka prof. dr. sc. **Goran-Pavel Šantek**.

Serija istraživanja

Ovom monografijom zaokružuje se serija etnoloških i kulturno-anthropoloških istraživanja Hrvata u Vojvodini (Bunjevaca, Šokaca, Srijemaca i Hrvata u Banatu). Istraživanja su započela znanstvenim projektom *Identitet i etnokulturno oblikovanje Bunjevaca* kojega je vodila prof.

dr. sc. Milana Černelić s Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a financiralo Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske od 2008. do 2013. godine.

Nakon završetka projekta nastavljena su terenska istraživanja koja su najvećim dijelom provodili studenti etnologije i kulturne antropologije Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u okviru terenske nastave izvođene kroz kolegije *Prakse terenskog istraživanja*, pod vodstvom prof. dr. sc. Milane Černelić, te djelomično u okviru kolegija *Identiteti manjinskih kultura* i institucijskim

projektima Filozofskog fakulteta pod vodstvom prof. dr. sc. Marijete Rajković Ivete. Istraživanja su provedena uz poticaj i veliku potporu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata u Subotici, Republika Srbija.

Važan doprinos

Objavljivanje rezultata ovih istraživanja predstavlja važan doprinos poznavanju hrvatske zajednice u Republici Srbiji, a time i hrvatske kulture općenito.

Obostrana korisnost studentskih terenskih istraživanja (za studente u obliku stjecanja iskustva, za Hrvate u Vojvodini provedena istraživanja), bila je glavna tema prijateljskog susreta. Važno je naglasiti da su i stu-

denti i profesori mentori, nevezano uz njihove studentske i nastavničke obaveze, priredili rezultate istraživanja u monografijama i časopisu *Godišnjak za znanstvena istraživanja* ZKVH-a. Katarina Čeliković zahvalila je svima koji su sudjelovali u ovim desetogodišnjim istraživanjima, a sada konkretno i u istraživanjima u Banatu. Također, predstavila je i Katalog *Živa baština – nematerijalna kulturna baština Hrvata u Srbiji* koji je nastao kao plod ovih značajnih sustavnih istraživanja.

Prof. Rajković Iveta je poželjela studentima, sada absolventima i ponekim diplomiranim etnologima i kulturnim antropologima sreću u pronalasku posla u struci te da iskustva primijene u daljnjem radu. Susret je imao i svoju emotivnu notu napose s profesoricom Milanom Černelić koja je cijeli svoj radni vijek posvetila istraživanju i promociji tradicijske baštine Hrvata u Vojvodini.

(ZKVH)

Klapa i mandolinski sastav *Barun* u Žedniku i Tavankutu

Velika glazbena obitelj

Klapa *Barun* i mandolinski sastav *Barun* iz Hrvatske gostovali su prošloga tjedna u Žedniku i Tavankutu, gdje su održali adventske koncerte. Prvi koncert održali su u petak, 9. prosinca, u crkvi svetog Marka Evanđelista u Žedniku, a sutradan su nastupili u Tavankutu, u Domu kulture. Uz tradicionalne klapske, na programu su bile i prigodne božićne skladbe.

Iako je to naznačeno u njihovim imenima, zanimljivo je da klapu i mandolinski sastav u potpunosti čine članovi obitelji **Barun** iz Svete Nedelje pokraj Zagreba. Naime, u toj obitelji ima devetorica braće i tri sestre, koji ukupno imaju 36-ero djece. Klapa je osnovana 2007. s ciljem njegovanja izvorne i komponirane klapske pjesme, pučke duhovne glazbe i duhovne glazbe. Trenutno ju čine petorica braće – **Josip, Ivan, Tvrtko, Domagoj i Mihovil** te dvojica nećaka – **Lobel i Roko**. Umjetnički voditelj klape trenutno je maestro **Dražen Kurilovčan**, inače bivši dugogodišnji voditelj *Lada*. Mandolinski sastav *Barun* pak djeluje od 2013. godine pod vodstvom **Marija Kulišića**, a članovi su: **Lobel, Mia, Luca, Mislav, Toma, Lina, Mihael, Rafaela, Gabrijel i Judita**.

Ovo im je bilo prvo gostovanje u Srbiji, a *Baruni* ističu zadovoljstvo suradnjom s Hrvatima iz Vojvodine.

»Prvi puta smo ovdje i bilo je prekrasno. Ovo je mala zajednica s puno ljudi otvorenog srca. Pokrovitelj koncerata bio je Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Nakon Hrvata u Srbiji, plan nam je sljedeće godine gostovati i kod Hrvata u Slovačkoj«, kaže Mihovil Barun,

koji je ranije, ali kao član klape *Levanda*, već četiri puta nastupao na sjeveru Bačke.

Domaćin koncerta u Žedniku bila je Župa sv. Marka Evanđelista, a u Tavankutu mjesni HKPD *Matija Gubec*.
D. B. P.

Božićni koncert u Monoštoru

Kulturno-umjetničko društvo Hrvata Bodrog priredilo je u nedjelju, 11. prosinca, božićni koncert *Srićna noć je prispila*. U programu su sudjelovali članovi Bodroga, i to ŽPS Kraljice Bodroga, MPS Bodroški bečari, najmlađi članovi udruge, učenici odjela tambure kao i gosti iz Sombora, pjevački zbor HKUD-a Vladimir Nazor. Program je pripremila **Anita Đipanov-Marijanović**, vodila **Andrea Matin**, a sve je na orguljama pratio **Nikola Čutura**. Manifestacija je financirana sredstvima Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Hrvatskog nacionalnog vijeća i Grada Sombora.

H. R.

Materice u Zagrebu

Na blagdan Materica, 11. prosinca, Društvo vojvodanskih i podunavskih Hrvata u Zagrebu i ove godine je u svojim prostorijama organiziralo okupljanje bunjevačkih Hrvata koji žive i rade u ovome gradu. Ovom prigodom prisjetili su se svoga djetinjstva na bačkim salašima te čestitanja Materica majkama, bližoj rodbini i susjedama.

Predsjednik Društva prof. **Antun Vujević** čestitao je svim *nanama* njihov dan. Istakao je ljepotu ovoga običaja i značaj zahvale majkama za ljubav koju pružaju svojoj djeci.

Među prisutnima je bila i prof. Filozofskog fakulteta **Milana Černelić** koja nije rodom iz Vojvodine, međutim o običajima s ovoga prostora puno je istraživala pa se tako ovom prigodom osvrnula na Materice.

Uz kuhano vino i kolače druženje se nastavilo do kasnih sati, a lijepi ugođaj obogatio je gusti snijeg koji je počeo padati.

Naši gospodarstvenici (CXXVII.)

S koljena na koljeno

Miroslav je peta generacija obitelji Matković koja se bavi poljoprivredom, nastavljajući s bratom Zoranom taj posao, tamo gdje se djedovina stvarala

U naselju Mala Bosna, koje se nalazi svega 10 kilometara od centra Subotice, na obiteljskom gospodarstvu živi i radi **Miroslav Matković**. Uz njega na tom gospodarstvu živi i njegova majka **Roza**, a Miroslav se ratarstvom bavi zajedno s bratom **Zoranom** i njegovim sinom **Vladanom**.

Peta su generacija Matkovićevih koja se bavi poljoprivredom s koljena na koljeno. Nastavili su gdje se djedovina stvarala. Miroslav kaže da rade to što vole, usprkos brojnim problema poljoprivrednih proizvođača.

Ratarstvo – iz godine u godinu

»Rođen sam u Maloj Bosni, brat i ja odrasli smo na salašu pored Malog tavankutskog puta. Tamo je bio stari salaš, to je djedovina, u to vrijeme imanje djeda **Franje** i majke **Lozike**, a devedestih godina je kupljen ovaj plac i kuću su počeli graditi moji roditelji **Ivan** i Roza. Naše oranice se nalaze u Maloj Bosni i manji dio na Hrvatskom Majuru, a u zakupu obrađujemo oranice na Mišićevu, Čantavirskom putu i Bajmaku. Radim to što volim, već kao dijete pomagao sam roditeljima u raznim lakšim ra-

dovima. Brat je počeo s trinaest godina voziti traktor, a ja s petnaest. Otac je umro 1994. godine, mater je onda vodila gospodarstvo, mi smo još bili mladi, pa smo postupno preuzimali gazdovanje. Ovdje sam navikao živjeti, a i roditelji su nas tako odgojili da volimo ovo što radimo. Nekada smo se bavili i stočarstvom, prodavali mlijeko i sir, imali smo prije nekoliko godina tov junadi, oko 60 grla, ali smo rasprodali, i uz velika ulaganja nama se taj uzgoj nije isplatio. Sada za vlastite potrebe držimo perad i tovljenike i bavimo se isključivo ratarstvom«, kaže Miroslav Matković, nastavljajući razgovor o ratarskoj proizvodnji.

Na vlastitim ili zakupljenim oranicama sije tri kulture: pšenicu, kukuruz i uljanu repicu.

»Ne sadimo više suncokret, prije dvije godine bio je jako loš prinos, suncokret je jako zahtjevan, mada su sve kulture zahtjevne, evo sada kukuruz. Bila je suša, slab rod, a tko je imao suncokret bolje je prošao nego oni sa zasadima kukuruza, tako to bude u poljoprivrednoj proizvodnji. Dakle, sada sadimo tri kulture razmjeno na po trećini oranica. Ova godina je što se tiče cijena ječma i pšenice bila solidna, cijene su u nekom momentu odskočile naspram prošle godine, ali opet ne dovoljno kada bismo usporedili s cijenama umjetnog gnojiva koje su tri puta porasle. Tako da opet ne vidimo tu neku veliku zaradu. Gleda se zarada na više godina, i u načelu se gleda prosjek na pet godina prihoda, a neke godine su bolje po prinosu, neke lošije«, kaže Miroslav Matković i naglašava da će zbog suše i katastrofalnog roda kukuru-

za trebati dvije do tri godine oporavka od gubitaka ovog gospodarstva.

Gubitci zbog suše

»Nama je oko 80 do 90 posto bilo manje prinosa kuku-ruza ove godine. Prosjek nam je bio 1.180 kilograma po katastarskom jutru, a inače bude 5 i pol do 6 tona po katastarskom jutru i onda kada se to podijeli u postotcima, to je nekih 80-90 posto manji rod. Sada nam treba 2-3 godine da se oporavimo od suše. E sad koji je imućniji gospodarstvenik, koji ima više vlasništva zemlje, 70-80 posto u vlasništvu, njemu će biti lakše nego onima koji to nemaju. Mi radimo 40 posto zemlje u vlasništvu i 60 posto u zakup. I naravno da je nama puno teže, jer se mora platiti i zakup-arenda. Ponavljam, cijena umjetnog

gnojiva je tri puta skočila, a naši proizvodi nisu ni dva puta, a uz to cijena naših proizvoda još je u opadanju«, pojašnjava Matković.

Ovo gospodarstvo ima kompletnu mehanizaciju, od osnovne obrade pa do sjetve i skidanja usjeva.

»To je sve pod kreditima, ali napredujemo, nastavljamo, nešto od mehanizacije već iziskuje zamjenu, a krediti su neminovni ako se želi napredovati u proizvodnji. Putem kredita se može ulagati u mehanizaciju, kupovinu zemlje, ali samo ako je poljoprivrednik sposoban otplatiti taj kredit. Država treba stati uz seljaka, jer mi proizvodimo hranu i hranimo građane Srbije među ostalim kruhom, mlijekom i mesom«, kaže Matković.

»Nismo tražili nemoguće«

Poljoprivrednici iz okolice Subotice, kao i drugi poljoprivrednici u Srbiji, prosvjedovali su u kolovozu zbog niskih otkupnih cijena, visoke cijene goriva i umjetnog gnojiva, kao i naknade za odvodnjavanje. Tražili su da srpska Vlada ublaži posljedice štete nastale sušom i ekonomskom krizom. Miroslav Matković je bio predstavnik subotičkih poljoprivrednika u prosvjedima kolovoza ove godine.

»Rezultatima prosvjeda nisam zadovoljan zato što nismo ništa postigli. Jedino što nismo kažnjeni zbog prosvjeda, to smo jedino postigli. Zahtjevi su bili vrlo jed-

nostavni i razumni. Nismo tražili nemoguće. Tražili smo pomoć od lokalne samouprave, od Grada Subotice zbog suše, a tražili smo pomoć i od države, sve zbog suše. Tražili smo da se zaštiti seljak, da nam omoguće povoljne kredite, da dobijemo olakšice, da ne nabavljamo skupo gorivo i umjetno gnojivo, kao i kemijska zaštitna sredstva koja su poskupjela 30 posto. Seljak je već desetljećima unazad uvijek u nepovoljnoj situaciji, jer on mora proizvoditi i prodati, bez obzira na otkupne cijene. Naš prvi zahtjev je bio da se proglasi stanje elementarne nepogode zbog suše, to je bio jedan do zahtjeva da se pokrene takav postupak u Subotici. Obratili smo se gradonačelniku Subotice **Stevanu Bakiću** za pomoć poljoprivrednicima. Rečeno nam je da se prvo mora napraviti zahtjev kako bi se formirala komisija, pa da se na pet-šest lokacija utvrdi stanje, procjena štete i tada bi Skupština Subotice

to izvješće poslala nadležnima u republičkoj vlasti. Ali te komisije nisu formirane. Bio sam i u Beogradu, na sastanku s premijerkom **Anom Brnabić**, kao jedan od članova delegacije poljoprivrednika iz Srbije koji su prosvjedovali. Suša je najviše pogodila Vojvodinu, ali Republički hidrometeorološki zavod je dostavio izvješće da nije bilo suše. Trebali su doći na njive i vidjeti je li bilo suše«, kaže Matković, koji je jedan od inicijatora osnivanja Udruženja poljoprivrednih proizvođača Subotice.

»Kako sam čuo, u Subotici ima nekoliko udruženja poljoprivrednika, ali na prosvjedima u kolovozu nijedno udruženje poljoprivrednika se nije predstavilo. Počeli smo se okupljati prije tri mjeseca za osnivanje Udruženja poljoprivrednih proizvođača Subotice, sastajali smo se u Maloj Bosni, gdje je bila naša Skupština i gdje smo donijeli odluku da ćemo osnovati naše Udruženje i gdje smo utvrdili Statut. Prošloga tjedna predali smo zahtjev Agenciji za privredne registre za osnivanje našeg Udruženja. Kao Udruženje nastupat ćemo prema lokalnim, pokrajinskim i republičkim vlastima zbog rješavanja aktualnih problema poljoprivrednika. Osnivanje Udruženja poljoprivrednih proizvođača Subotice važno je zbog toga da bi ljudi koji se bave poljoprivrednom proizvodnjom organizirano mogli nastupiti sa svojim zahtjevima prema određenim strukturama vlasti«, kaže na kraju razgovora Matković.

Zvonko Sarić

Božićni koncert u Zemunu

ZEMUN – Božićni koncert zbora *Odjek* koji djeluje u okviru ZHZ-a *Ilija Okruglić* bit će održan večeras (petak, 16. prosinca), u crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Zemunu, s početkom od 18 sati. Nakon koncerta, u župnom uredu bit će održan prijem povodom predstojećih blagdana.

Predstava *Legenda o Vjetropirki*

SUBOTICA – Predstava *Legenda o Vjetropirki* Dječje dramske skupine HKC-a *Bunjevačko kolo* bit će igrana večeras (petak, 16. prosinca) u Velikoj dvorani Centra. U pitanju je priča o tome kako je bogatstvo mnogo više od materijalnih stvari. Predstava je nastala po tekstu **Igora Knížeka**, a režiju potpisuje **Katarina Ivanković Rada-ković**. Početak je zakazan za 16 sati, a cijena ulaznice je 100 dinara.

Božićni koncert u Tavankutu

TAVANKUT – U okviru programa *Advent u Tavankutu* HKPD *Matija Gubec* i Generalni konzulat Republike Hrvatske organiziraju Božićni koncert folklornog odjela *Gupca*. Koncert će biti održan u subotu, 17. prosinca, u Domu kulture u Donjem Tavankutu, s početkom u 18 sati. Kao gosti nastupit će članovi KUD-a *Orljava* iz Pleternice, Hrvatska. Cijena ulaznice je 250 dinara.

Igrokaz *Božić u Surčinu*

SURČIN – U okviru programa *Božić u Surčinu* Hrvatska čitaonica *Fischer* organizira igrokaz pod naslovom *Badnje večer*, u kojem će prikazati božićne običaje Hrvata iz Surčina. Igrokaz će biti izveden u prostorijama Čitaonice, u nedjelju, 18. prosinca, s početkom u 18 sati. Autori teksta su **Jelisaveta Stošić** i **Ljerka Vlačina**.

U okviru istoga programa, u srijedu, 28. prosinca, organizira se i godišnji susret *betlemaša*, koji će biti u prostorijama Čitaonice, s početkom u 17 sati.

Tiha noć u Nazoru

SOMBOR – Božićni koncert *Tiha noć u Nazoru* bit će održan u nedjelju, 18. prosinca, s početkom u 20 sati u Hrvatskom domu. Prije koncerta, u 19 sati bit će otvorena izložba kolača »božićnjaka«.

Tamburaški oproštaj u Tavankutu

TAVANKUT – Nova predstava rađena po tekstu i u režiji **Marjana Kiša** *Tamburaški oproštaj* bit će izvedena u nedjelju, 18. prosinca, u Domu kulture u Tavankutu, s

početkom u 19.30 sati. Predstava je puna smijeha, emocija i pjesme. Ulaznice po cijeni od 300 dinara moći će se kupiti na ulazu prije početka predstave. *Tamburaški oproštaj* bit će izveden i 28. prosinca u Narodnom kazalištu Subotica, s početkom u 19.30 sati. Ulaznice se mogu kupiti na biljetarnici kazališta.

Adventski vašar u Vajskoj

VAJSKA – Župe sv. Jurja iz Vajske i sv. Ilije iz Bođana organiziraju treći humanitarni Adventski vašar u nedjelju, 18. prosinca. Kulturni program će započeti u 17 sati u župnoj crkvi u Vajskoj. Posjetitelji će u dvorištu crkve moći kupiti pečene kobacice, palačinke, krafne, kuhano vino, knjige i još puno toga. Sav prihod namijenjen je mještanima u potrebi iz ova dva sela.

Tiha noć u Đurđinu

ĐURĐIN – HKPD *Đurđin* priređuje božićni program pod nazivom *Tiha noć u Đurđinu* u četvrtak, 22. prosinca, u župnoj pastoralnoj dvorani *Otac Gerard Tomo Stantić* u Đurđinu, s početkom u 18 sati. U programu sudjeluju Dječji zbor i Omladinski zbor udruge pod vodstvom **Nele Skenderović**, literarno-dramska sekcija koju vodi **Verica Dulić**, a ove godine koncert će obogatiti i gosti – dječji zbor *Lira HPD-a Bela Gabrić* iz Subotice, pod vodstvom **Emine Tikvicki**.

Božićni koncert u Bačkom Petrovcu

BAČKI PETROVAC – Humanitarni Božićni koncert u organizaciji Udruge južnobačkih Hrvata bit će održan u četvrtak, 22. prosinca, u Slovačkom vojvođanskom pozorištu u Bačkom Petrovcu, s početkom u 18 sati. Sudjeluju: klapa HKPD-a *Jelačić*, Petrovaradin i komorni zbor *Musica viva*, Bački Petrovac.

Prikupljena sredstva se doniraju Udruženju osoba s invaliditetom *Zagrljaj* iz Kulpina.

Božićno-novogodišnji program u HKC-u

SUBOTICA – U velikoj dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* u utorak, 27. prosinca, bit će upriličen božićno-novogodišnji program pod nazivom *U susret novome*. Popularne zimske melodije izvest će Novi omladinski zbor Njemačkog udruženja *Maria Theresiopolis* i Dječji zbor *Lira HPD-a Bela Gabrić* koje je pripremila **Emina Tikvicki**, a kroz večer publiku će voditi članovi Književno-teatarskog kruga Centra.

Početak je u 19 sati. Ulaz je besplatan.

Temeljni kamen »Mamužić crkve«, nepravilnosti u blagajni subotičkog poglavarstva

10. prosinca 1920. – Neven donosi rezultate izbora za ustavotvornu skupštinu u Subotici 28. studenoga. Bunjevačko-šokačka stranka dobila je 2.264 glasova, Komunistička partija 2.296, Demokratska stranka 826, Narodna

Razmišljanja.

Za upravljanje grada Subotice, za lične poslove, za njezine financije i ostale stvari zanimaju se mnogi i pozvani i nepozvani, a nepozvani hoće angažirati javnost, da su oni jedino kadri spasiti Suboticu i unaprijediti ju. Tako su misli i političke partije, svaka se pozivala na narod na izbore pa sad poslije izbora izbore ne spominju, ali niti staro nastojanje nijesu izgubili.

U gradu Subotici pali su na pojedine partije sljedeći brojevi glasova:

za bunjevačko-šokačku partiju	2264
za komunističku	2296
za demokratsku	826
za radikalnu	751
za pučku	526

Na osnovu ovih rezultata...

radikalna stranka 751, Hrvatska pučka stranka (klerikalci) 526. Člankopisac zapaža da je Bunjevačko-šokačka stranka »dobila vrlo lijep broj glasova, te da uprava grada Subotice, mora biti u rukama bunjevaca«. Dodaje da su »mnogi bunjevci bili zaplašeni, a mnogi se pak nijesu uopće interesirali za izbore«.

11. prosinca 1926. – Hrvatske novine pišu da su 10. prosinca donesene presude u predmetima protiv **Blaška Rajića**, bivšeg narodnog zastupnika. Prva optužba tereti Rajića da je 21. siječnja 1922. izjavio u crkvi svojim vjernicima da katolik ne smije sudjelovati u vjerskim obredima druge vjere. Sud je riješio Rajića od ove optužbe. Druga optužba tereti Rajića da je 1923. poslao depešu predsjedniku vlade **Nikoli Pašiću**, koja sadrži uvredljivu riječ o molskom bilježniku (**Toši Iskruljevu**), po čijem nalogu su izbatinana dvojica kandidata Bunjevačko-šokačke stranke. Sud je oslobodio Rajića i od ove optužbe. Treća optužba tereti Rajića da je 1923. kritički pisao o subotičkoj državnoj bolnici i njenom šefu. Sud je oslobodio Rajića i od ove optužbe. Zanimljivo je da je branitelj Rajića bio Srbin iz Kikinde **Milivoj Kendelac**, a podnosiatelj optužbi Bunjevci.

12. prosinca 1944. – Radio vesti (Subotica) pišu da je Propagandni odjel Narodnooslobodilačkog odbora u Subotici pokrenuo »radio postaju« u Gradskoj kući. To je zapravo bio megafon Propagandnog odjela, koji je 10. prosinca prenosio uspjeti koncert tamburaškog orkestra

Pere Tumbasa Haje. Ironično, Tumbas je održao koncert 2. lipnja 1941. prigodom Velike bunjevačke skupštine u Subotici, na kojoj je izražena lojalnost Mađarskoj.

13. prosinca 1931. – Subotičke novine pišu da je 6. prosinca **Josip Perchy**, vikar na Kalvariji (Subotica), blagoslovio temeljni kamen tzv. Mamužić crkve (Crkva Uskrsnuća Isusova). Za ovu crkvu pokojna udova **Laze Mamužića** ostavila je 500.000 dinara.

14. prosinca 1939. – Hrvatski dnevnik piše o nepravilnostima u subotičkoj gradskoj administraciji. Trojica inspektora Uprave Dunavske banovine ustvrdili su nepravilnosti u blagajni gradskog poglavarstva, koju je vodio **Kalman Jaramazović**, nećak prvaka Jugoslavenske radikalne stranke **Marka Jurića** (bivšeg narodnog zastupnika i općinskog komesara), sve dok za povjerenika nije postavljen **Marko Jurić** (bratiji prije spomenutog Marka).

15. prosinca 1939. – Hrvatski narod objašnjava zašto je urednik **Nevena Joso Šokčić** priznao svoje zablude u svezi s identitetom Bunjevaca poslije 21 godinu: »Izgleda, da je tutekar po srijedi neka korist, a nikako priznanje zablude jer kako ono poslovice kaže: 'Umiljato jagnje dvije ovce sisa'. Člankopisac podsjeća: »Za vrijeme dok smo bili progonjeni na sve načine, dok smo se jedino mogli skupljati u Hrv. domu u Neven pjevačkom društvu dok smo svi članovi Hrv. domu bili zapostavljeni, i kad smo jedino bili namješteni u privatnim poduzećima ili smo morali ići u Hrvatsku, da dobijemo neke, onda male zaštite onda je i g. Šokčić, pomagao Jeftićevcima, da nas mogu što bolje proganjati«.

16. prosinca 1893. – Hrvatski branik (S. Mitrovica) donosi dopis iz Rume: »Ma da Ruma imade do 7000 katolika, a samo 2000 pravoslavni, to ipak katolik ne može postati ni načelnikom, ni senatorom, ni u obće činovnikom kod magistrata«.

Ruma, 11. prosinca 1893. U svoje je vrijeme „Hrv. Branik“ prekrasno osvjetlao prilike u Srijemu. Tamo je bjelodano dokazano, kako vlada favorizira nadri-arbstvo u Srijemu i kako je većina katoličkoga i hrvatskoga pučanstva predana nadri-Srbima na milost i nemilost, koji u istinu svoj položaj silno izrabljuju. Kako god što kod vas u Mitrovici vaš magistrat ništa ne vriedi, tako je, vjerujte i kod nas u Rumi. Naš je magistrat kao i vaš njeka vrst obakrbilista za sve protjerane i odpuštene srpske činovnike ili pro-pale trgovce a la Balč, Andrić, Krstić itd. Kako ti ljudi upravljaju, svima nam je poznato. Ma da Ruma imade do 7000 katolika, a samo 2000

Godišnji koncert Folklornog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo*

Folklor očima umjetnika

Iz »produkcije« Folklornog odjela ponovno nešto novo, drugačije, još neviđeno. Tako bismo ukratko mogli opisati godišnji koncert izvođačkog folklornog ansambla HKC-a *Bunjevačko kolo*. Dvije večeri zaredom, 12. i 13. prosinca održan je koncert pod nazivom *Memento II.*, što predstavlja nastavak na prošlogodišnji koncert (*Memento*), uz poruke: »Pamti! Sjećaj se! Misli na!«.

Ovoga puta u fokusu su bile bunjevačke igre, no prikazane kroz običaje, blagdane, tugu i radost čovjeka. »Odlučio sam se za drugačiji koncert, ovoga puta samo 'bunjevački Memento'. Bunjevačke igre, pjesme, običaji su ovoga puta stilizirani, rekao bih artistički. Napraviti cjelovečernji koncert samo s bunjevačkim igrama je bio izazov, ali mislim da to publici nije bilo zamorno«, priča koreograf i umjetnički voditelj Folklornog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo* **Marin Jaramazović** i pojašnjava kako su takvim programom bili iznenađeni i sami folklorasi, te dodaje: »Pokazalo se da možemo i ovako, kroz naše tradicijske igre, pjesme, običaje, blagdane napraviti cjelovečernji program. Zapravo, prošli smo kroz cijelu jednu godinu. Dotaknuli smo se najvećih blagdana, poput Božića i Uskrsa, zatim i običaja koji su zanimljivi i autentični za ovdašnji živalj (*vašange, polivači, Dužijanica, svatovi...*).

Sjetili smo se naših starih kroz fotografije, bili smo i sretni i tužni, u principu prikazali smo sve ono što život nosi«.

Cijelu jednu godinu prikazali su u 13 točaka, koje su se međusobno nadovezivale, te se na momente ovaj godišnji koncert mogao doživjeti i kao kazališna predstava. Uz igru, ovoga puta istakla se i pjesma i višeglasno pjevanje, a za to je zaslužna **Ines Bajić** koja je s folklorasima uvježbavala vokalni dio. Za glazbenu pratnju bio je zadužen orkestar, koji je pripremio korepetitor Centra **Luka Sudarević**, a zvučni i vizualni efekti samo su upotpunili ugođaj.

»Koncert se sastojao samo od bunjevačkih igara i to je ono prvo što me fasciniralo. I sama sam dugo godina bila članica folklornog odjela i znam kako izgledaju pripreme za koncert. Tijekom koncerta su kroz igru i pjesmu jasno izražene emocije, a mislim da je to veoma bitno. Sadržaj koncerta je svakako inovativan i sasvim drugačiji od onih koje smo pripremali ranijih godina. Dopada mi se ideja za temu koncerta i uživala sam gledajući ga«, kaže **Anja Borović**.

Svaki koncert je poseban doživljaj kako za gledatelje tako i za same izvođače, osobito ono što nije vidljivo široj javnosti – iza scene.

»Koncert se odvijao po planu, iako je iza scene vladala napeta atmosfera. Nismo imali puno vremena za oblačenje, ali smo se organizirali i zajedno uspjeli odigrati i odglumiti svaku koreografiju. Dojmovi publike nakon koncerta su većinom vrlo pozitivni, pa smatram da je koncert uspio ispričati priču koja stoji iza njega. Osobno sam pre-zadovoljan i ne očekujem ništa manje od naše grupe ni sljedeći puta«, kaže folkloras **David Kozma**, a njemu se pridružuje i **Barbara Piuković** koja ima slično mišljenje: »Pripreme pred sam koncert su bile naporne, ali na kraju se isplatilo. Zadovoljna sam koncertom i kako smo sve odradili. Ovogodišnji koncert je bio drugačiji. Radili smo sve kroz glumu, a imali smo i točke pjevanja. Iza scene je bila gužva i uzbuđenje, no kada smo izašli na scenu i vidjeli publiku sve je bilo lakše, bez treme, sigurno. Koncert je imao svoju priču koja se odnosila na običaje ovdašnjih Hrvata – Bunjevaca, nama je to bilo zanimljivo prikazati, a nadam se da je i publici bilo zanimljivo gledati«.

Iako je ovo bio godišnji koncert samo izvođačkog ansambla, na sceni je nastupilo više od 60 izvođača, koji su u prethodnom periodu marljivo radili i imali svakodnevne probe, a da je to tako pokazali su i kroz očitu kondiciju i izdržljivost na sceni. Povremeno se mogao steći dojam da im je scena postala premala, a upravo iz tog razloga i nedostatka prostora iza scene koncert je odvojen, te će poseban cjelovečernji program imati dječje skupine folklornog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo* 19. i 20. prosinca kada će i oni pokazati publici što su naučili tijekom godine. Koncert obje večeri počinje u 20 sati.

Ž. V.

Božićna izložba u Surčinu

Oplemeniti božićno vrijeme

U sklopu manifestacije *Božić u Surčinu* Kreativna sekcija Hrvatske čitaonice *Fischer* organizirala je sedmu po redu Božićnu izložbu koja je otvorena u nedjelju, 11. prosinca, u prostorijama udruge.

Voditeljica sekcije **Veronika Živanović** istaknula je kako je cilj izložbe uljepšati prostor udruge u duhu Božića i oplemeniti zajedničko božićno vrijeme u želji da božićno svjetlo prisutne prosvijetli duhom zajedništva, ljubavi, pomirenja i mira, kako u sebi tako i u odnosu prema drugima.

Izložbu je otvorio vlač. **Marko Kljajić**, istaknuvši kako su u pitanju radovi koji će krasiti domove i biti podsjetnik na božićno događanje i vrijedne kreativce.

Prisutni su mogli čuti stihove inspirirane Božićem iz pera poznatih hrvatskih liričara (**Božice Jelušić**, **Ružice Martinović Vlahović**, **Augusta Đarmatija** i **Dragutina Domjanića**) koje su govorili **Irena Obradović**, **Veronika Živanović**, **Marija Brzić** i **Nikola Gašpar**.

U glazbenom dijelu programa nastupili su **Atina Gajdoš** i mladi tamburaši pod vodstvom **Miloša Prodanovića**.

Predsjednica udruge *Fischer* **Katica Naglič** pozdravila je goste predstavivši rad Kreativne sekcije i najavivši ostale nadolazeće događaje: predstavu *Badnjak – prikaz božićnih običaja* (18. 12.), Godišnji susret »betlemaša« (28. 12.) i humanitarni Božićni koncert (15. 1.) Manifestacija *Božić u Surčinu* održava se uz financijsku potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

S. D.

Koncert Velikog tamburaškog orkestra HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume

S osvježnim repertoarom u novu godinu

U rimokatoličkoj crkvi Uzvišenje Svetog Križa, 10. prosinca, održan je godišnji koncert Velikog tamburaškog orkestra HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume, u povodu obilježavanja Dana društva i 119. obljetnice postojanja udruge. Pod dirigentskom palicom novog dirigenta **Dragutina Škrobot**a, tamburaši su izveli stare skladbe kao i novi osvježeni repertoar pjesama, a rumskej publici predstavili su se, pored starih, i novi solisti.

Predsjednik rumske udruge **Zdenko Lanc** pozdravio je sve prisutne i istaknuo da je ponosan na kontinuirani rad udruge kao i na trud i marljiv rad članova orkestra.

»Ova godina je za našu udugu bila dosta uspješna i to mjerimo po broju nastupa. Održali smo redovni godišnji koncert u našim prostorijama, imali smo dva gostovanja u Hrvatskoj, sudjelovali smo na manifestaciji *Srijemci Srijemu* i sada imamo redovan godišnji koncert povodom Dana društva. Ponosni smo na 119 godina postojanja udruge kao i što smo za ovaj koncert uspjeli pripremiti novi program. Zadovoljstvo mi je što mogu reći da smo za samo dva mjeseca rada, zajedno s novim dirigentom, uspjeli obnoviti cijeli repertoar«, izjavio je Lanc.

Dugogodišnji voditelj i dirigent Velikog tamburaškog orkestra **Josip Jurca** prepustio je rad novom dirigentu, dugogodišnjem članu orkestra **Dragutinu Škrobotu** koji je ujedno i voditelj škole tambure u udruzi.

»Zadovoljan sam brojem članova orkestra i važno mi je da redovito dolaze na probe što nam omogućava kvalitetan rad. Također, uspješno radi i škola tambure. Imamo sedam polaznika, planiramo animirati djecu i povećati taj broj, a drago mi je što su neki od njih počeli svirati u velikom orkestru. Proces privikavanja tamburaša na novog dirigenta je dobro prošao, a i oni su s radošću prihvatili novi repertoar pjesama. Već od siječnja planiramo bogatiji repertoar. Imamo planove, projekte i koncerte koje ćemo održati sljedeće godine«, kaže Dragutin Škrobot.

Koncertu su, među ostalim, nazočili i predstavnici lokalne vlasti, kao i novi srijemski biskup koadjutor mons. **Fabijan Svalina**.

S. D.

Godišnja izložba članova HLU-a *Croart* iz Subotice

Obilje paleta, motiva i likovnih postupaka

U adventsko predvečerje, 13. prosinca, otvorena je godišnja kolektivna izložba slika članova HLU-a *Croart* i njihovih gostiju u Galeriji Otvorenog sveučilišta u Subotici. Jedan dio radova nastao je na 9. sazivu umjetničke kolonije *Panon-Subotica*, koja je održana u lipnju ove godine na Paliću. Drugi dio radova predstavlja izbor samih članova. Radove je izložilo 25 slikara *Croarta* kao i 11 njihovih gostiju iz Srbije, Hrvatske i Mađarske.

Izložbu je otvorio **Branimir Kopilović**, povjesničar umjetnosti i član Upravnog odbora *Croarta*. On je ukazao kako su slike najvećim dijelom urađene u tehnikama ulja

i akrila na platnu, kao i da ima nekoliko radova u tehnici pastela, akvarela, kao i linoreza te batika na svili.

»Ukoliko se pomnije zagledamo u ova platna, možemo uočiti obilje paleta, motiva i likovnih postupaka. Tematika kojom raspolažu sudionici kolonije *Panon-Subotica* pokazuje takav dijapazon, od već poznatih lokalnih motiva žanrovskog slikarstva, pejzaža, arhitektonskih motiva, prikaza ljudskog lika te uz nekoliko apstraktnih kompozicija, uočavamo da su oni izvedeni kako u minimalističkoj formi tako i na platnima većega formata. Možemo zaključiti da je i ovo izdanje kolonije nastavilo svojim utabanim slikarskim stazama«, naveo je Kopilović.

Predsjednik udruge *Croart* **Josip Horvat** pozdravio je slikare i publiku te istaknuo kako je izložba prigoda da se udruga zahvali svima koji su tijekom godine pomagali njihov rad i aktivnosti.

U glazbenom dijelu programa nastupili su gitaristi **Robert Đivanović** i **János Bagi**.

Izložena djela mogu se pogledati do 31. prosinca.

Z. S.

Ladislav Némét, beogradski nadbiskup

Nova pastirska služba

Beogradska nadbiskupija 10. prosinca dobila je novog nadbiskupa mons. dr. **Ladislava Németa**, koji je preuzimajući štap od umirovljenog nadbiskupa mons. **Stanislava Hočevara** i čitanjem bule na sebe preuzeo novu službu. »Predajem ti štap u znak pastirske službe i pazi na svekoliko stado u kojem te Duh Sveti postavi za biskupa, da ravnaš Božjom crkvom«, rekao je nadbiskup u miru. Ovim činom je nadbiskup preuzeo brigu o povjerenju mu nadbiskupiji, a sebi je za geslo uzeo »Sva djela Gospodnja blagoslivljajte Gospodina«.

Na istu misao, za ovu prigodu prof. **Bela Anišić** skladao je kompoziciju koju je, kao i pjevane pod slavljem, izveo Katedralni zbor *Albe Vidaković* pod ravnanjem mo. **Miroslava Stantića**, te uz orguljašku pratnju prof. mr-art. **Kornelija Vizina** i komornog sastava Subotičke filharmonije.

Bio je ovo jedan od rijetkih događaja na kom su prisustvovali brojni svećenici, kako je komentator rekao, od Preševa do Horgoša, te od Vršca do Batrovaca, kao i brojni biskupi, nadbiskupi i kardinali, te redovnici i redovnice ne samo Katoličke crkve, nego i sestrinske Pravoslavne crkve, kao i drugih crkava i vjerskih zajednica.

Tako je ovaj događaj ocijenjen kao internacionalni, a to potvrđuje i podatak da su prikazne darove prinijeli Filipljani uz njihov tradicionalni ples, koji je bio nešto novo i do sada svakako neviđeno u katedrali Uznesenja Blažene Djevice Marije u Beogradu, gdje je slavlje održano. Povod tome je prijašnje pastoralno djelovanje nadbiskupa Németa koji je više godina proveo i na Filipinima.

Uz dvojicu nadbiskupa, svečanu euharistiju suslavili su apostolski nuncij u Srbiji mons. **Santo Rocco Gangemi**, predsjednik Mađarske biskupske konferencije kardinal **Péter Erdő**, predsjednik Hrvatske biskupske konferencije splitsko-makarski nadbiskup mons. dr. **Dražen Kutleša**, predsjednik Biskupske konferencije Bosne i Hercegovine vrhbosanski nadbiskup mons. **Tomo Vukšić**, predsjednik Vijeća europskih biskupskih konferencija i nadbiskup

Vilniusa mons. **Guintaras Grušac** te četrdesetak (nad)biskupa zapadnog i istočnog obreda Katoličke crkve iz Srbije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Mađarske, Poljske, Litve, Albanije, Rumunjske i drugih zemalja iz okruženja te osamdeset svećenika. Svojim prisustvom ovo svečano slavlje obogatili su i njegova svetost patrijarh srpski **Porfirije**, te episkop bački **Irinej**, predstavnici političkog vrha, Grada Beograda i diplomatskog zbora.

Na početku slavlja nadbiskup Hočevar je naglasio:

»Dok danas još jednom duboko zahvaljujem svima vama pripadnicima naše Nadbiskupije i svim ljudima dobre volje koji ste mi ovih dana otvorili dubine svojih srdaca i misli, želja i poruka, pozivam vas sada da s istom ljubavlju i vjerničkom snagom zagrlite novog Božjeg poslanika«.

Prihvativši ovu službu nadbiskup Némét je u svojoj proповijedi istaknuo: »Milošću Božjom jesam što jesam«, što je njegovo geslo sa svećeničkog ređenja. Kako je rekao, danas, poslije 39 godina svećeništva, Božja ga milost nikada nije napustila. Istina, kako je rekao, moralo se puno raditi, ali i patiti, a još više ljubiti. Nadbiskup Némét je zahvalio Svevišnjemu, roditeljima, bratu, kao i svim ljudima

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Kraj došašća

koji su mu pomagali u životu kad mu je bilo teško i koji su, kako je rekao, vidjeli u njemu više od dječaka Bačke. Posvjedočio je iz osobne patnje, a poslužio je u propovijedi i slikom autoceste, slovima i brojkama kojima se označavaju pravci te je zaključio da nije svugdje isto pravilo, ali da najvažnije pravce označava broj 1. Tako je i s Crkvom, ona je šarolika, posebno u Srbiji, jer je sastavljena od raznih nacija, ali svi vjernici imaju isti cilj: naviještanje Uskrsloga.

Nadbiskup Német je istaknuo kako će i nadalje vršiti službu apostolskog administratora Zrenjaninske biskupije sve do imenovanja novog biskupa. Ovom prilikom potvrdio je sve dosadašnje službe djelatnika Beogradske nadbiskupije, jedino je najavio kako će 15. siječnja iduće godine novi generalni vikar Beogradske nadbiskupije biti mons.

Robert Pastyik, svećenik Subotičke biskupije koji je do sada u toj biskupiji obnašao službu kancelara, a u Međunarodnoj biskupskoj konferenciji sv. Ćirila i Metoda obnaša službu generalnog tajnika konferencije.

Čestitke i podršku nadbiskupu Németu uputili su i patrijarh Porfije i predsjednici biskupskih konferencija.

Liturgijsko slavlje izravno su prenosili Radio-televizija Srbije na srpskom jeziku i Televizija Vojvodine na hrvatskom i mađarskom jeziku, kao i Radio Marija Srbije.

Papa **Franjo** mons. Ladislava Németa imenovao je beogradskim nadbiskupom i metropolitom 5. studenoga 2022. godine, a Beogradsku nadbiskupiju nadbiskup mons. Német je pravno preuzeo 5. prosinca i sedmi je po redu biskup Beogradske nadbiskupije u njenoj 98 godina dugoj povijesti. Mons. Német je rođen u Odžacima i ima 66 godina. Školovao se u Subotici u biskupijskom sjemeništu *Paulinum*, u Poljskoj je završio studije filozofije i teologije, a u Rimu je doktorirao dogmatiku na Papinskom Gregorijanskom univerzitetu.

Nadbiskup Német govori mađarski, srpski, engleski, njemački, poljski, talijanski i hrvatski.

Ovim činom nadbiskup u miru Stanislav Hočevar otišao je u mirovinu nakon 22 godine službe kao nadbiskup Beogradske nadbiskupije.

Ž. V.

Foto: izvor Beogradska nadbiskupija

Na samom kraju došašća, kada plamen sve četiri svijeće na adventskom vijencu poručuje da je rođenje Spasitelja svijeta blizu, liturgija riječi podsjeća nas kako je Bog stvarao uvjete da se to dogodi. Također nas podsjeća da se tim događajem ispuni ono što je najavljivao po prorocima, da će djevica začeti i roditi sina.

Ustrajna priprava

Naša priprava za proslavu Kristova rođenja bliži se polako kraju. Koji god način priprave da smo odabrali, daka ko da nije bilo lako ustrajati. Nije bilo lako ići redovito na mise zornici, niti je bilo lako krotiti svoju narav i izbje gavati grijehe u koje stalno padamo. Nije bilo lako stalno imati otvoreno oko i srce za ljude u potrebi, te činiti djela milosrđa. Sve dobro što želimo činiti, svako naše nastojanje oko toga da se popravimo i rastemo na duhovnom planu borba je koju nije lako izvesti do kraja. Puno je toga što nas pokušava omesti u našim nastojanjima, no jakima nas čini naša vjera i pouzdanje u Boga, pa čak i kad u toj borbi sustanemo, padnemo i pogriješimo, vjera nam daje snagu da ustanemo i nastavimo.

Sav naš trud u adventsko vrijeme, koliko god da se činio uzaludnim i suviše teškim, dat će rezultate. Dobro iskorišteno vrijeme priprave učinit će našu proslavu Božića radosnijom. To nije ona isprazna radost zbog ukrasa i obilja, kojima prečesto ispunjavamo svoje blagdane, to je istinska radost koja se rađa u srcu vjernika, samo ukoliko se pripremao da svoje srce učini ugodnim stanom novorođenom Bogu. Kakva je to radost, teško je dočarati, ali tko je jednom osjetio nastoji se svake godine pripravljeti tako da opet na isti način bude radostan.

Sveti Josip

Iako je Bog najavljivao rođenje Mesije, svijet se nije pripravo za

njegov dolazak, pa se Mesija rodio u štali, a umro na križu. Ipak, neke je Bog počastio posebnom privilegijom, te im jasno dao do znanja da je dijete koje nosi Marija njegov ljubljani Sin. Sveti Josip je bio prvi među takvima. Dok je samo ljudskim očima promatrao događaje, nije razumio, te je želio otpustiti Mariju. No Bog ima druge planove, a dio toga plana je da Josip odgaja njegova Sina, zato mu se javlja u snu i tumači mu događaje. Josip, vjeran Bogu i spreman na suradnju s njim, vjeruje u ono što mu Bog govori. Ne dopušta da ljudska logika pobijedi Božju, te se ne odupire onome što mu je rečeno. Zato je postao dostojan da bude onaj koji će voditi brigu o Spasitelju svijeta.

Josipov primjer nas uči da Božje djelovanje nadilazi ljudska shvaćanja, ali da nam vjera, poniznost i spremnost na suradnju s Bogom pomažu da shvatimo makar dio onoga što on čini. Takav Josipov stav pretvorio je prvotnu brigu i razočaranje u neočekivanu radost. Tako će Bog na Božić obradovati sve one koji su adventsko vrijeme proveli u borbi i brizi oko priprave za blagdan Kristova rođenja, a u konačnici, svatko tko nastoji oko toga da ugoditi Bogu i bude njegov suradnik na svijetu bit će nagrađen radostima, a sve brige preokrenut će se u vjernikovu korist. Ključno je povjerenje i suradnja s Bogom, kakvu je pokazao i sv. Josip.

I na kraju ovoga došašća psalmist nas hrabri: » Tko će uzici na Goru Gospodnju, / tko će stajati na svetom mjestu njegovu? / Onaj u koga su ruke čiste i srce nedužno: / duša mu se ne predaje ispraznosti« (Ps 24,3-4b). Zato i nakon došašća ostanimo usmjereni prema duhovnom rastu, odbacujući sve ovozemaljske ispraznosti koje nas žele u tome omesti. Duh adventa u vjerskom smislu treba trajati cijele godine, jer naše vrijeme je vrijeme iščekivanja susreta s Bogom.

Badnje veče kod Šokaca

Adam i Eva

Dvajstčetrty decembar. Oma ujutru rano svi u čestitanje kod rodova, jel komšija di ima Ada, jel Eva.

– Faljenisus, jeste uranili? Čestiti vam Adam i Eva!

Malo ji se povuče za uši ko i uvik ka' je komu imendan, da bolje »raste«. Onda se dobije pit rakije iz polučka. Malo se podivani, pa doma. Eve su česte imenom. Ada je malko manje, pa ji se onda sad u selu može skoro na prste obadve ruke izbrojit. Onda ji svako i poznaje. U današnje vrime ritko ji ko zove Ado. Većinom su Ace.

Fruštukuje se soparno, najviše papule, jel mater je odjutros već gra skuvala, vilicom ga izgnječila, posula bilim lukom, soljom i sitnom, crvenom paprikom. Masti se kruva papulom cili dan ka' se ogladi. Pije se vina po malo. Potli fruštuka ide se na groblje. Kaka mater je tila zabost grančicu od kriškringla pokojnomu ditetu na grob, jel kaki bombonić ostavit. Zapali se svića.

Žencki svit sad ima puno posla. Misi se više tista, pa će kvečeri bit badnjače, čikmaka, orasima tista, poljani rizanaca sa soparnim gravom. Sva dica pomažu matere praviti badnjaču, a na njoje Križ, štalica, mali Isus. Napravi se još kakogod marvinče, krava, ovca, jel kokoš, jel pile. Sve o' toga tista. Konj ne. Rimcka vojska je progonila Isusovu obitelj na konjma. Komšije koji su imali kravu pravili su i Zdravljaču, pogaču ko Križ. Na krajevima se zasikla četiri put da se dobije, ko forme, pet prsta na sva-ke ruke. Dvadeset prsta vinčani vridni ruku u Kristu? Jel,

možda drugo štogoda to značilo? Tuče se mak u stupe, melju orasi. Svakomu u srcu nika dragost: »Klanjam ti se kraljiću...«. Mater započima svetu pismu, a ostali privatu.

Dok nije bilo ribnjaka, ljudi se skupu, sikire na ramena, pa ajd čak na Dunov, jel kaki kanal. Razbiju led i navatu ribe. Onda se još i ribe kuva i peče. Na tepciju se izriže trska, pa priko njoje nareda posolita riba. Brez trunke masti. Dok se kvečeri budemo valjali po slame, merisaće nuz tamljan sa špojera i riba iz rerne. Žito što smo posijali na Luciju se uredi. Ošiša se. Crvenom plantikom poveže. Upolak se metne svića. Metne se u penžer, a oko njega čoban, ovce i ker. Sve napravito od gline i malo pamuka i krep-papira. Cilo poslipodne dica prislonu nosiće na staklo i gledu u to žito i ovce. Oće li se koja pribunit, pa pojist žito pri reda?! A, još je veća briga ka'će anđel dojt?!

Rana je pripravita. Marva i živina naranita. Kerovi i mačke isto. Drva i ogrizina nadonašano što bliže, za priko Božića. Sokak, dvor i sve drugo u kuće je pometeno, počistito, da se ništa ne mora radit priko Božića.

Mater na'stal metne novi krušni tarak sa crnima i crvenima štraflama što je 've jeseni otkala. Ispod njega vlati žita i malo gvozdeni novaca da imamo do drugoga Božića kruva i novaca. Kadgoda se metalo u kaki džačić malko više slame da se ima koji struk za pod kvočku, a i na vočku privezat od mraza da sve rodi i plodi.

Badnje veče

Počme se smrkavat...

– Ite dice na sokak vidit jel kogod upalijo svitlo!

Šalje nas mater, jel nesrića ide tamo di je prvo svitlo. Oštro motrimo, jel šćim se ukaže jedno svitlo digoda, oma i mi možemo palit naš lampoš. Zoto što je nesrića ošla kod 'ni što su prvi upalili. Trkom ko će prvi, javlja-mo da ima nigdi da gori. Mater pali sviću u žitu, pa onda lampoš.

Otac je sa brimenom slame već na vrati. Mater privata malo slame, donese ispid astala i ko forme, malo sidne na nju. Da nam kokoše bolje nesu.

Mater prva raznaša slamu po sobe i viče ko kvočka:

– Kvo, kvo, kvo...

Otac cilo vrime viče:

– Pipićok! Pipićok! Pipićok!

I mi za njim pijućemo, pi, pi, pi, a u slame istom najde-mo jabuku, jel srebreni ora, a kadgoda, al ritko i lemun (naranča)! Onda baća vikne:

– Kokoš na tavanu!

Manji, pogledamo gore, a baća, jel nena zgrabi lemun. Obećam sebe da mi na godinu neće privarit. Al, ope bude isto! Onda otac donese pod astal amove od konja. Ko nema konje, taj metne jednu štrangu. Još se metne korpica, jel šinik sa žitom i kukuruzma i jednim, jel dva jajceta.

Mater poreda na'stal svu ranu što je pripravlila. Tu su badnjača, čikmaki (makom rizanci), orasima tista, obaš-ka gra i rizanaca, riba i jedna boca dunca od višanja. Još metne jabuku. Ta će se jabuka nosit uoči Tri Kralja u cr-kvu posvetit ka' se sveti voda. Taman da se sidne jist, a na vrati velika bilina i šareno da nemož gledat u to. Kriš-kringli, grana (bor) priko cili vrati, a drži ga anđel! Anđel ima na licu malo sito i raspletenu kiku. Svaj je u bilomu. Jedampt je imo ljope od snaš **Juliške Galgine**. Otac je reko da se anđel zabunijo ka' je bijo kod nji, pa obo snaš Juliškine ljope. Mi, dica nikad nismo mogli razaznat kod koga je bijo prvo. Kod nas, jel kod nji. Prid anđela svi kleknemo, i dada (otac) i mama, majka (očeva mater) i stari (očev otac) i mi, dica. Komu anđel kaže da se moli, taj izmoli Očenaš. Imo je anđel i mali prutić, a' se nikada nije šibo. Niki su u škole pripovidali, sutra, da su dobili i od anđela batina. Ka' se izmolimo dobijemo kriškringli, a anđel ode. Jedna mala curica je gledila i pokazivala ma-tere kako je anđel baš pravac u nebo odletijo. Sa' se ima ope posla. Ne znaš šta bi... Gonebamo se. Jel bi gleda u astal, pa jijo, jel u slamu zagmurijo, jel gleda u sjajni šareni krškringli. Svako na svoje misto stane kraj astala. Najmanje dite dobije u ruke čašu sa kukuruzma, žitom, i sa crvenom, bilom i plavom svićicom. Svićice se upalu. Dite se ispid astala okrene oko sebe, stane i kaže:

– Faljenisus, čestiti vam Adam i Eva i Badnjak!

Svi ostali odgovorimo:

– Živ i zdrav bijo!

Otac pita:

– Šta reče Bog?

Dite odgovori:

– Da jidemo i pijemo. Da se veselimo i Boga slavimo.

I tako triput. Onda mu otac pruži čašu sa vinom. Dite uzme malo usta i poprska sviće. Da se utrnu. Onda još uzme malo vina i popije. Svi zajedno se izmolimo Oče-naš. Mater rekne:

– Fala ti, dragi Bože, što smo svi zajedno živi i zdravi dočekali Božić. Badnjaču iskida na noliko dilova koliko je nas. Prvo nju pojimo. Sad mater od svakojeja jila prva proba. Niko ne smije ništa pipnit, dok ona ne proba. Onda za njom otac, pa majka i stari. Sa' dica uzimu i jidu šta ko oće. Da se zna reda. Cilo veče i cilu noć, rana na'stalu stoji. Ji šta ko oće i radi šta ko oće i kad oće. Nije dicama briga puno za jist, neg ko će se prvi buretat po slame. Ko će komu ispod suknje i u gaće metnit slame. Privrću se dica i prašu po slame. Mater se brine za nove ponjave i čilime na kreveta što će se jako zaprašit. Noto otac kaže:

– A, neka dicu nek se sigru! Jedampt je u godine Božić.

I otac i mater, i majka i stari polegu na slamu. Mater baci malo tamljana na špojer. Naša soba onda izgleda ko Isusova štalica što je na slike u svete knjige. Otac zagrl mater. Samo na Božić prid dicama i prid starim i majkom. Onda nji dvoj pivu: »Ditešce nam se rodilo...«. Nikada nisu taki veseli ko na Božić. Sva svitla što se ima u kuće se zapalu. 'Ni što stoju u Srcu u Valpovu i Tri Sekire vidu jedni drugima u sobu i šta ko radi. Ka' su uski sokakovi. Sve firange sa pendžera se sklonu. Na Božić ništa nije potajno. Ka' se projde sokakom, nepoznatomu bi bilo ko da je došo u selo jako srićni ljudi. Svud svitlost i iz svake kuće se čuju božićne pisme. Na sokaku je isto veselo. Posli deset sati mlade žene idu sokakom, pa zafiljivu po kuća, ko kake ima ponjave i čilime i ko je kako uredijo. Di-vojke i momci na čošova sviru u muzike pikule i armunike i pivu božićne pisme. Veća dica kupu kod Milikaše karbi-ta, pa pucu. Ka' se umori unide se u kuću, pa se malo na slame pridrima do po noći do Pološnice.

Pološnica

Kogod nije zaspo, mlado, jel staro, dobro se navuče, pa na pološnicu. Pološnica je u crkve u dvanaj' sati. U po noći. U crkve veliki okititi kriškringlovi. Okolo okitito čili-mima. Ispid oltara uredita Betlemcka štalica. Ispid njoje poredano žito. Sva svitla i sve sviće su upalite. Kantor svira na orgula. Gosponoše pivu sve božićne pisme. Cr-kva puna, pripuna svita. 'Ni što nikada ne idu u crkvu, na pološnicu dojdou. Siću se kako jim je tu bilo lipo lane, pa su ope došli. Na svršetku se ide prid štalicu poklonit malomu Isusu. Srce se zaraduje te noći. Dugo traje po-lošnica, al kad završi, ž'o ti što je prošla.

Prija je bilo da se pozove možda-zetove doma na pe-čena rebra iz salamure i friške pečene kobasice. Post je prošla. Od sinoć na'stalu još sva rana stoji. Tako se valja, pa da možda-zet vidi da smo za'stalom imali ko i drugi svit. Da nismo makarko. Možda-zetovi se najidu rebara i kobasica. Jedni budu stvarno zetovi, a drugi zaboravu di su pojili kobasice posli pološnice.

Ruža Silađev

Nimčevići (od Džajinih do Jodinih)

»U Tavankutu živi 8.000 ljudi, a prezimena su im Stipić, Dulić, Nimčević, Crnković, Golić, Luković ... Ikavica je njihova čista kao u Kačića-Miošića. Imena su Stipan i Ivan... Imena ovdje nisu kao rogovi u vreći. Dalmacija, Lika, Hercegovina popela se ovamo prije 400 godina«, ovako piše **Ivo Braut** u Matici hrvatskih iseljenika prije više od pola stoljeća (1971.).

Doista, reporter koji je kratko vrijeme boravio u Tavankutu, s puno prava je mogao ustvrditi kako Tavankučani dijele mnogo zajedničkih crta sa stanovništvom Dalmacije, Like, Hercegovine. Prezime **Nimčević** to lijepo svjedoči. Glasilo HRSS-a *Slobodni dom* u broju od 13. VIII. 1924., nabrajajući članove mjesne organizacije u Benkovcu, spominje izvjesnog **Božu Nimčevića** iz Rodaljica. Matične knjige župe u Rodaljicama doista bilježe Nimčeviće, koji su kasnije preinačeni u **Ninčeviće**. Nose prdačno ime **Đodan**. Svakako najznačajniji predstavnik je **Šime Ninčević Đodan**, član Predsjedništva Matice hrvatske u vrijeme Hrvatskog proljeća.

Vrijeme zaborava

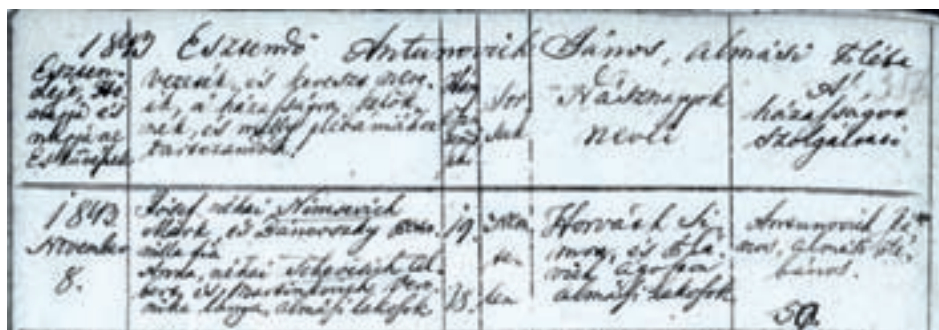
Prije 50 godina Tavankut se nalazio duboko u fazi »modernizacije«, koja je praktički izbrisala stare prakse. Volove su zamijenili traktori. Eventualno je samo po koje domaćinstvo živjelo »starinski«. Međutim, još su bili živi ljudi, koji su se dobro sjećali starijih vremena, čuvali uspomenu na ratne i predratne dane, koristili se isključivo riječima koje su čuli od svojih nana, prenosili kazivanja starijih...

Nije teško procijeniti koliko je sadržaja u međuvremenu do početka trećeg desetljeća 21. stoljeća izgubljeno. Istina, crkva i njezine organizacije, KUD-ovi i pojedinci preuzeli su brigu nad nematerijalnom kulturnom baštinom. Oni su možda i uspjeli otrgnuti od zaborava neke sadržaje prošlosti, ali duh starog vremena nikako se nije mogao prenijeti na nova pokoljenja. Generacije rođene početkom 1970-ih odrasle su već u vremenu ispunjenom drugim sadržajima, a očevi obrazovani u takvom ozračju nisu mogli prenijeti na svoje sinove puno od obiteljske predaje. Takva vrsta zaborava je izražena i u slučaju onog ogranka roda Nimčevića, kojem pripada autor ovog teksta.

Od galijaša do Antunovićevog župljanina

Prvi poznati piščev predak je **Ivan**, koji je rođen još u vremenu turske uprave (oko 1694.), a umro 1773. On

je predak mnogim drugim Nimčevićima. Dao je svoj doprinos u Subotičkoj miliciji, koju su predvodili kapetani iz roda **Sučić**. Tako ga je austrijsko-turski rat 1737-1739. zatekao pod Beogradom. Njegovo ime nalazi se na spisku Subotičana koji su poslani na galije 1739., kada se Beograd našao pod opsadom Turaka. Njegov unuk **Toma** (1756. – 1793.), zapisan u matičnim knjigama kao

Ivan Antunović vjenčava Josipa Nimčevića 1843.

Džajić, Džaja, po ženidbi s **Petronilom Rostas** (negdje **Rostašević**) iselio je u Aljmaš, gdje je postao rodonačelnik svih Nimčevića s one strane granice. Tomin unuk **Josip** (1820. – 1900.) je čini se eponimni predak Nimčevića **Jodinih**. Tri puta se ženio. Prvi brak je sklopio s **Anom Šefčić** (1843.) pred župnikom **Ivanom Antunovićem**. Nije se isticao poput svog rođaka **Jakova Nimčevića** (brata od strica), koji je kao mađarski honved 1848. – 1849. i sudionik bitke kod Kaponje ostavio trag u mjesnoj povijesti.

Preseljenje u Tavankut i Bajmak

Josip je početkom 1860-ih prešao iz Aljmaša u Tavankut. Ondje je po smrti druge supruge **Magdolne Bovari** oženio 1869. **Anu Nović** (1829. – 1897.) iz Tavankuta. Već iduće godine je rođen njihov sin **Stipan**. Stipan (1870. – 1955.) je također imao nekoliko sinova, od kojih je **Josip** (1899. – 1969.) piščev pradjed. On je doveo obitelj na bajmačku Ratu. Živjeli su u čuvenoj Bunjevačkoj ulici.

Kada su mađarske snage ušle u Suboticu, stanovništvo bajmačke Rate je moralo iseliti da oslobodi mjesto za sekuljske obitelji. Dobri Samarićanin bio je jedan folksdojčer iz Stanišića, koji je unesrećenoj obitelji ustupio svoj salaš. Josip je vratio uslugu. Kada su partizani htjeli ubiti dobrog Nijemca, Josip ga je upozorio na vrijeme i tako mu spasao život.

Za tuđa carstva

Na slike vidimo vojnika u nemačke uniforme s puškom. Slika je jedva vidljiva od silnoga primetanja priko ruka, jel vinčana i dite što oca nije nikada vidilo, često su je tokom života prigliedali i nagađali, a sve u nade da će se možda jedamput javit.

Na slike je **Joza Vidaković, Nunin** (1920.-1943.). Godine 1941. Joza je iz Sonte narukovo u tadašnju vojsku Kraljevine SHS. Godine 1942. su mu rodovi iz Sonte tukli depešu da mu se rodilo dite. Prija su Šokci u Sonte, kad se rodi muška beba, rekli – rodilo se dite, a kogod je reko, i momak. Kad se rodila žencka beba, rekli su – imamo divojku, jel, rodila se cura. Joza je dobijo osustvo iz vojske da vidi dite koje je dobilo njegovo ime. Doma je stigo kad je malo navršilo dvi nedilje. To je bilo prvi put što ga je vidijo, a bome i zadnji put, a dite od dvi nedilje nije ni vidilo oca, ni onda, ni ubuduće tokom cila života.

Posli Jozinoga zadnjega boravka u Sonte, vojska Kraljevine SHS, ko što i znamo iz prošlosti, pokušala se borit protiv neprijatelja koji je delovo sa severa, al se ubrzo našla u zarobljeništvu toga istoga neprijatelja. Joza je sproveden zajedno sa svojim vojnim starešinama i kolegama vojnicima upravo u Mađarcku na prisilan rad »munkaše« ko i puno drugi Sončana. Žene **Marice** su još stizala pisma, a jedno je imalo i ovu sliku i pisalo je da je u Nemačke, da radi na jednomu salašu. Piso je da tude nije loše, a i gazda i gazdarica su u redu. Radi

uglavnomu poljoprivredne poslove i oko marve. Nije gladan, ni žedan. Ima obuču i zagrću, pa obzirom da je svet-ski rat, kad bi ga tu ostavili, bijo bi zadovoljan. Ali! Neće cigurno tako ostat, jel se na slike sve jasno vidi, a to je da ga se sprima za istočni front.

Posli toga, dugo vrmena nije bilo glasa od Joze, koji su željno iščekivali vinčana mu, roditelji i ostali rodovi. Često je žena Marica pokazivala sliku sinu Joze učeći ga od mali nogu i sprimajuć dite za viđenje sa ocim posli rata. Ditiñstvo, mladost i vrimešne godine Jozinoga sina **Joze** je prošlo u čekanju i nadanju da će se otac ipak pojavit. Mater Marica i mali Joza još jedamput su dobili dva pisma iz Rusije. Piso je da je tamo na frontu i da se vodu žestoke borbe.

Danas sin Joza kaže da mu se otac javijo sa istočno-ga fronta, iz Irošibe (?) u Rusije. On je danas star čovek još uvik čista uma. Osidijo je, sporije se kreće, al još uvik čuva dva pisma i ovu sliku. Kaže da su sve to primili 1943. godine i od onda više ni traga, ni glasa od oca. Pisma su izblidila da ji ne mož pročitat, a i slika je, ko što se i vidi, u nestajanju.

Joza ko da još uvik nije pristo čekat oca. Pribira po us-pomenama, katkad se javi sumlja, pa izblidi baš ko dva očeva pisma i ova slika.

Ruža Silađev

U susret Božiću

Vjerujem da je do svih vas stigao božićni broj našeg podlistka *Hrcsko*. Još samo tjedan dana škole do zimskog odmora koji nam donosi najprije Božić, a odmah potom i Novu godinu.

Danas su nam svima u ruci (rekla bih i previše) mobiteli i posljednjih desetljeća smo nekako zaboravili pisati i slati razglednice, odnosno u ovom slučaju čestitke za Božić. Da, znam da je puno lakše poslati SMS ili još bolje putem društvenih mreža jednom porukom poželjeti svima sretan Božić, no tim činom smo izgubili osjećaj radosti koji donosi čestitka. Dobiti od nekoga čestitku za Božić ili rođendan putem pošte je danas prava rijetkost, ali je izuzetno lijepo znati da je netko mislio na tebe. Budite vi ti koji će upravo pomisliti na nekoga svog: baku, djeda, prijatelje iz škole... Jasno je da je prisustvom tehnike i smanjen broj čestitki za određene svečanosti, ali vi možete izraditi i vlastitu čestitku. Donosimo nekoliko prijedloga, a vi se primite poslati i razveselite druge. Još uvijek imate fore za napraviti, pa i poslati, a ukoliko ne stignete sve to učiniti na vrijeme, čestitke se mogu i osobno uručiti ili čak možete prošetati pa i sami ubaciti čestitku u poštansko sanduče i vidjeti kakav je posao poštara. Pa sretno!

Ideje za brojne čestitke možete danas pronaći na internetu. Ne sumnjam u to da ćete se snaći, ali evo nekoliko prijedloga. Ujedno donosimo i predloške za bojenje, koje možete lijepo precizno obojiti i zaljepiti na tvrdi papir ili karton (hamer papir u boji) i imate

gotovu čestitku. Iste predloške možete i uokviriti sa štapićima od sladoleda u natur ili nekoj drugoj boji. Ako ih nemate doma, mogu se kupiti u svim bolje opskrbljenim knjižarama, pa čak i u raznim veličinama.

Ukoliko pravite čestitku za Božić, nemojte zaboraviti tko je tu slavljenik i glavni lik, pa gledajte da bar na neki način dočarate ono što Božić jeste – rođenje Isusa, a ako pak pravite čestitku za Novu godinu, onda su tu dozvoljeni i razni irvasi, jelke, ukrasi, patuljci, pahulje...

Donosimo nekoliko prijedloga, a vi slobodno dozvolite svojoj mašti da napravi nešto još bolje, originalnije. Uostalom, možete praviti ili kombinirati od onog materijala kojeg imate doma, a slobodno možete i iskoristiti (ukoliko imate) i nešto iz prirode ili još bolje nešto reciklirati. Ideja ima pregršt, samo treba početi.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel.: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel.: 024/532-570.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomijskog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdaje se u arendu – zakup poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci, površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K. O. Golubinci. Dragan 063/509-902.

Izdaje se jednosoban stan na Proizvici u Subotici (42 kv, 4. kat, centralno grijanje s alokatorima, mali troškovi održavanja). Cijena je 120 eura plus režija. Info na telefon: 063/8857124.

Prodajem ili mijenjam poslovni prostor u neposrednoj blizini centra Šida površine 100 m², za nekretninu na Hrvatskom primorju. Sve informacije na telefon: 062/8681437 ili 064/6590730.

Prodajem kuću za odmor, 40 m² na placu od 500 m², na Hvaru, s dvije sobe, kuhinjom i kupatilom, s namještajem. Kuća je 13 km od Sućuraja, 100 km od glavnog puta. Do mora je 1 km ili 2,2 km. Cijena 45.000 eura. Tel.: 062 205973.

Prodaje se trobojni plug (14 cola) obrtač regent fiksno s predplužnjacima i 2 crtala i 2 kotača u radnom stanju (2.200 eura). Telefon: 064-228-11-00.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

Pokrajinsko tajništvo za urbanizam i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 25. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Službeni glasnik RS*, br. 135/04 i 36/09) objavljuje

O B A V I J E S T

o donošenju rješenja o davanju suglasnosti na Studiju o procjeni utjecaja na životni okoliš

Nadležno tijelo obavještava javnost da je 7. 12. 2022. godine donijeto Rješenje o davanju suglasnosti na Studiju o procjeni utjecaja na životni okoliš PROJEKTA Eksploatacija građevinskog pijeska iz ležišta »Palić« kod Subotice, nositelja projekta Niskogradnja – Ub d.o.o., Ulica Čučuge bb, Ub.

Rješenje o davanju suglasnosti je donijeto na temelju prijedloga odluke koji je sastavni dio Izvještaja Tehničke komisije kao i uvidom u dostavljenu dokumentaciju, kojom je konstatirano da predmetni projekt svojom realizacijom neće imati negativnih utjecaja na životni okoliš ukoliko se ispoštuju propisane mjere zaštite.

Radi zaštite činitelja životnog okoliša nositelj projekta je dužan osigurati uvjete i provesti mjere definirane poglavljem 8.0 Studije o procjeni utjecaja na životni okoliš, kao i osigurati izvršavanje programa praćenja utjecaja na životni okoliš, predviđenog poglavljem 9.0 Studije o procjeni utjecaja na životni okoliš.

Rješenje o davanju suglasnosti na studiju o procjeni utjecaja na životni okoliš je konačno u upravnom postupku. Protiv ovog rješenja se može pokrenuti upravni spor pred Upravnim sudom u Beogradu u roku od 30 dana od dana objavljivanja ove obavijesti.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji

VAŽI DO 20. 12. 2022.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Rila

Raskoš planinskih vrhova

Opet radim u školi. Da budem iskrena, davno sam se oprostila od te svoje diplome i pomela je pod tepih. Privatno sam nastavila raditi sa studentima, ali nekako sam otpisala školu i obrazovanje. Izvorno je razlog bio taj što je teško doći do posla u školi ili putevima kojima ne hodam, ali se onda pokazalo da me život odveo u drugom smjeru.

Da ne duljim neizvjesnost, ponovno sam pod dojmom kako je lijepo imati posla s djecom, kako se u njih isplati uložiti svaki trenutak pripreme, svaku energiju. Pa čak i velike promjene. A u skladu sa svim tim, imam razred od dvanaest divnih prvašića i mislim da bih ih sve odvela kući. Šalim se, naravno, ali samo želim izraziti oduševljenje svime što se tako brzo dogodilo. I dodati podsjetnik, koliko je važno baviti se djecom.

Znam da sve to nema veze s destinacijom na koju idemo, ali bilo mi je važno to podijeliti jer često iznosim okolnosti u kojima je tekst nastao.

A ovoga tjedna putujemo u Bugarsku. I na njen najviši vrh. Zapravo, to je najviši vrh Balkana. Zove se Musala i nalazi se na planini Rila, na jugozapadu Bugarske, na 2.925 metara nadmorske visine.

Planina Rila udaljena je 100 kilometara od Sofije, a njeni drugi veći vrhovi su: Dimitrov (2.902 m), Malovica (2.730), Rilec (2.715) i Belmeken (2.627).

Priznajem, ovu planinu mi je dovela u život neka vrlo čudna priča o samoj planini, ali prije nego što je posjetim, želim podijeliti s vama da je ovo planina koja je poznata po sedam Rilskih jezera i po svom najvišem vrhu. Doduše, nadovezuju se svi na opise i oduševljenje činjenicom koliko Bugari planinare.

Rila se smatra jednom od najljepših prirodnih atrakcija na Balkanu i jedan je od najvećih nacionalnih parkova ne samo u Bugarskoj već i u cijeloj Europi. Na ovoj planini postoji više od 100 vrhova preko 2.000 m visine, a najpoznatiji je već spomenuta Musala, najviši vrh Balkana.

Dvije važne ture

Ovisno o tome koji vam je cilj, je li to najviši vrh ili staza jednake važnosti, ako ne po visini, onda po ljepoti, birat ćete kojim ćete redom ići. Najviši vrh ostavljamo za drugi put i krećemo s pričom o stazi Sedam jezera. Početna točka ove staze je vrlo zanimljivog naziva Paničište, i tu je i žičara koja vas vodi do planinarskog doma Rila Jezera, gdje pješačka staza počinje.

Važno je napomenuti da je na Rili moguća gužva na stazama, ali prava gužva. Bugari zaista puno hodaju i vole planine, te vikende koriste za te užitke. Stoga, ako ste jedan od onih planinara koji vole što više prirode i što manje ljudi, dobro je za polazak odabrati rane jutarnje sate. Kada siđete sa žičare, nakon prvog uspona čeka vas fantastičan pogled na prvo od sedam jezera. Staza je lijepo i precizno markirana pa su šanse da se na njoj izgubite gotovo nemoguće.

Rila je mjesto gdje izviru neke od najvećih rijeka na Balkanu, poput Marice, Iskara, Meste, a u visokim predjelima ove planine nalazi se više od 120 stalnih glacijskih jezera i oko 30 koja povremeno nastaju topljenjem snijeg i leda.

Interesantna imena

Svako od sedam jezera dobilo je ime po svom obliku ili glavnim karakteristikama. Na najvišoj nadmorskoj visini (2.535 m nadmorske visine) nalazi se jezero Suza, koje je ime dobilo po kristalno čistoj vodi. Tu su zatim duboko i modro jezero Oko, Bubreg jezero nazvano po svom obliku, Jezero Blizanci, Trolist, Ribno i najniže u dolini Donje jezero. Voda u jezerima je toliko hladna da u većini nema života.

I prije nego završimo priču o Rilskim jezerima i ovoj planinskoj ljepotici važno je napomenuti da će vas gotovo uvijek dočekati sva četiri godišnja doba. Pa, ako ste neodlučni koje vam je najdraže, slobodno testirajte ovdje.

Gorana Koporan

Sigurna pobjeda Argentine (3:0)

Hrvatska zaustavljena u polufinalu

Sudar dvije vrhunske desetke, **Lionela Messija** i **Luke Modrića**, u polufinalu 22. Svjetskog prvenstva u Kataru otišao je na stranu jednog od najboljih nogometaša svih vremena i kapetana Argentine. Hrvatska je zaustavljena u polufinalu, ali ne ide doma. Predstoji joj subotnji duel za treće mjesto s poraženom momčadi iz drugog polufinala (Francuska – Maroko).

Dominacija Argentine

Teško je navijaču priznati kako je protivnik bio bolji, ali u utorak navečer Argentina je bila superiornija u svim elementima nogometne igre. Nošena podrškom 40.000 svojih navijača igrala je na krilima velike želje za osvajanjem trećeg naslova prvaka svijeta i konačnom potvrdom apsolutne vrijednosti njenog najboljeg nogometaša. Jer,

Lionelu Messiju nedostaje ono što je prije njega osvojio legendarni **Diego Armando Maradona**. Šampionski svjetski naslov. A sada mu je to samo na korak zahvaljujući njegovoj odličnoj partiji (gol i asistencija) u susretu gdje je cijeli nogometni svijet vidio potpunu dominaciju *gaučosa*. Istina, dosuđeni penal je u kategoriji sumnjivih i diskutabilnih, ali ga je Messi sigurnim šutom pod gredu realizirao za vodstvo od 1:0. Vrlo brzo, za samo 5 minuta, plavo-bijeli su jednom brzom kontrom i pomalo nesprenim reakcijama braniča **Juranovića** i **Sose**, golom **Alvareza** uvećali vodstvo na 2:0. Sredinom drugog dijela,

unatoč blagoj ofenzivi momčadi Hrvatske koju je izbornik **Dalić** osvježio ulaskom pričuva (**Oršić**, **Vlašić**, **Brozović**), Argentinci su još jednim pogotkom Alvareza nakon fenomenalne solo akcije i genijalne asistencije Messija postavili konačan rezultat (3:0). I posve zaslužno izborili mjesto u velikom nedjeljnom finalu.

Umor vatrenih

Unatoč činjenici kako je Argentina bila bolja i apsolutno zaslužila »utakmicu nad utakmicama«, čini se kako je je-

dino opravdanje za *vatrene* – umor. Iako niti jedan od reprezentativaca iz startne postave nikada to neće priznati, ali se po kretnjama i reakcijama njih nekolicine to najbolje moglo vidjeti tijekom ovoga susreta. Ponajprije u posljednjoj liniji obrane, osobito u kritičnim situacijama iz kojih je protivnik stigao do svojih golova. Momčad Hrvatske je do ovoga polufinala odigrala pet susreta: tri u skupini i dva u razigravanju (osmina i četvrtfinale), a upravo su posljednja dva otišla u produžetke i raspucavanje penala. Ukupno zbrojeno to iznosi oko 300 minuta u skupini i 250 minuta na putu do polufinala, što je zbilja puno potrošenog tempa i snage. Plus, stresne, infarktne situacije kod

Najbolji strijelci

5 golova – Messi (3 asistencije, ARG), Mbape (2 asistencije, FRA)

4 gola – Alvarez (ARG), Giroud (FRA)

Učinak Hrvatske

Maroko (0:0), Kanada (4:1), Belgija (0:0), Japan (1:1, penali 4:2), Brazil (1:1, penali 5:3), Argentina (0:3)
Strijelci: Kramarić 2, Livaja, Majer, Perišić i Petković 1
Gol razlika: 6:6

izvođenja penala. Sve je to pridonijelo ogromnoj količini akumuliranog umora. Tjelesnog i mentalnog.

Borba za broncu

U trenutku nastajanja ovoga teksta, uslijed tiskarskih rokova, nismo u mogućnosti analizirati budućeg rivala za

broncu. Velika je vjerojatnoća je kako će to biti Francuska koja je pokazala najsigurniju igru tijekom cijeloga mundiala u Kataru. A možda Maroko još jednom iznenadi cijeli svijet. Bilo kako bilo, tko bude s druge strane centra u subotnjem malom finalu za broncu, *vatreni* će morati zaigrati na razini svojih prijašnjih izdanja. Moraju igrati oni najspremniji (najodmorniji), jer će borba za odličje zasigurno biti bespoštedna. Sjetimo se samo Francuske 1998. i duela protiv Nizozemske (2:1). Koliko je Hrvatskoj naciji donio radosti uspon na pijedestal namijenjen za najbolje tri momčadi na svijetu. Vjerujemo i nadamo se kako je utorak navečer bio samo »loš dan na poslu« i da će subota donijeti novu radost. *Vatrenima* i cijeloj naciji.

D. P.

POGLED S TRIBINA

3/6

Hrvatska nogometna reprezentacija igrala je do sada na šest svjetskih prvenstava i tri puta (1998., 2018., 2022.) uspjela je izboriti plasman u polufinale. Za jednu malu državu, s manje od 4 milijuna stanovnika, to je fantastičan rezultat. I pored svega, Hrvatska se drugo SP uzastopno nalazi među četiri najbolje svjetske reprezentacije. To je već prije svega vrhunski domet i rezultat vrijedan svakoga respekta. Ponajprije jer su *vatreni* u ona ostala tri nastupa na mundialima (2002., 2006. i 2014.) odlazili doma već nakon nastupa u skupini. A sada su, isto kao i prije četiri godine, ostali u zemlji domaćina sve do kraja natjecanja. Hrvatska nogometna reprezentacija je u Kataru, mora se priznati i odati joj dostojnu počast,

odigrala sve susrete, izuzev ovog polufinala s Argentinom, disciplinirano, odgovorno i nadasve iskusno u najdramatičnijim situacijama. U skupini je ostavila iza sebe Belgiju, trećeplasiranu momčad s prošloga SP-a i dugo vremena broj 1 svjetsku reprezentaciju, a u četvrtfinalu je pognute glave ostao moćni super favorit Brazil. Plus pobjeda protiv Japana, jednog od najugodnijeg iznenađenja iz prvoga dijela turnira (pobjede protiv Njemačke i Španjolske). Objektivno, svaki poraz, osobito na velikim natjecanjima, na određeni način štetno utječe na svaku momčad i njegove posljedice treba što prije i efikasnije sanirati u najkraćem mogućem roku. Izbornik Zlatko Dalić i njegovih 26 heroja iz Katara to mogu i moraju. Zbog sebe, ali i cijele nacije koja proteklih mjesec dana »živi za njih«, emotivno proživljavajući svaku radost i tugu. Pa neka sutra ponovno bude radost (subota, 16 sati). I treća medalja iz šest nastupa.

D. P.

Narodne poslovice

- * Treba dugo učiti da bi se malo znalo.
- * Gubitak je lakše podnijeti nego kajanje.
- * Uradi uvijek ono čega se plašiš!

Vicevi, šale...

- Djeco, jeste li napisali pismo Djedu Božićnjaku?
- Jesmo, tata. Ja sam poželjela najnoviji iPhone, a brat najnoviji PlayStation.
- Djed Božićnjak ne postoji! Laku noć.
- Koliko si star?
- 30 godina.
- Ma daj, imaš sigurno 70!
- Imam ja 70, ali sam star 30. Prvih 40 sam bio mlad.

Mudrolije

- * Kad ideš kod bogataša, možeš se nagledati, a kad ideš kod siromaha, možeš se najesti.
- * Vaše bore znače da ste se smijali, sijeda kosa da ste brinuli, a ožiljci znače da ste živjeli.
- * Čovjeka ćete najbolje upoznati ako ga promatrate kako se ponaša kad se nešto dijeli.

Vremeplov – iz naše arhive

Dan zajednice, 2014.

Nebeska poruka

Piše: Ivan Tumbas

U nebo vapijući uzdahi, nažuljeni prsti od očenaša, ukočenost trepavice od poniknuti pogleda, pa čitava berza pogodbi ja tebi, ti meni! Svi oće da njim se molitve prid oblakom želja usliše na nebu ostvarenja. Kunu se svi u poštenje. Jeto, političari su spremni da se odreknu svi dosadašnji lažni obećanja, a sve čerez novi, sad stvarni i istinski. Doprle tako molitve i kuku-mavke sve do nebeski dvorova. A anđeli, sekretari i pisari već počupali svoje perje iz repova pa sad prišli i na krila da naprave pisaljke. Siroma Svevišnji gleda to pa će: »Dosad sam gledao velike narode, ajd sad da pogledam i male«. Uzme povećavajuće caklo, kad tamo Bunjevci, al u sedam šintriga razdijeljeni, a moždar i više. Zovne Gavru, glavnog fiškala: »Ajde, Gavro moj virni, raportiraj«. »Si, šefe! To ti je jedan zdravo tvrdoglav narod. Turci nisu znali šta š njima pa ji poslali nuz planinu u dolinu. Duša njim omekšala al glava postala još tvrđa. Zaboravili su otkaleg su a ne znadu di će!« »Hu-hu, pernati moj prijatelju. Osedlaj mi prvi oblak pa da se svojim očima uvirim.« »Si, šefe!« I osedla mu oblak. Brzinom vitra dođe Svevišnji u varoš Subaticu, baš pored varoške kuće. Šalom ji pozdravi: »Šta to radite, dobri ljudi?« »Ti to smatraš šalom dok mi ovaj otima goluba s varoškog torana kojeg sam ja uvatio!« Svevišnji se nasmiši, blagoslovi kontejner, te se najedared stvori tušta očupani pivaca: »Tako da se nećete morat svađat čerez rane«. »Al imade nas tušta.« Frtalj puno čeljadi, neizrađeni i dospiveni čeljadi side u stanovima i glede gori u nebo. Di su ti eno tamo, što zamislili Svevišnji sve ispuni želje. Potom krene put bolnice. Kad tamo, velika saobraćajna nesrića, sa puno mrtvi. Pita Svevišnji di nose ove unesrićene. »Pa u mrtvačnicu, di bi?«, odbrusi jedan funeroš (grobjar). Ajd Svevišnji za njim. Kad tamo, mrtvačnica puna. Svevišnji se sažali pa veli: »Kako je Lazo usto, idite i vi kućama svojim!«. »Al' ja sam gladan«, prostenja jedan bivši pokojnik, a mršav ko varoška kasa. »Imaćeš kruva«, veli Svevišnji, ako ti uskrati propast će! Imo je Svevišnji tu i tamo još divana na putu do bunjevački uparoženi avlija. Tio je da njim razvali tačke od ograde, keči vratata i tarabe te da njim kaže otkaleg su i kud tribaju ić. Dok je čeko na semaforu opkole ga udbaši, pa i obični panduri, a tek fiškali. Rodbina uskršli bisni čerez propalog nasliđa. Funeroši tešu križ od gelegunje, jel ako se vako nastavi odu u stečaj. Privatni pekari se boje da ne blagoslovi »Fidelinku«. »Imlekovci« preventivno traže zabranu blagoslova salašarski krava. Vidi Svevišnji da je tu Lucifer debelo umišo prste, pa zvižne svetom Iliji: »Dokasaj arabere lleš«. S plamenim šestopregom, žestinom vitra, krenu. Uskoči Svevišnji u taljige pa kroz varoš. Baš kod Čurine krivine spazi bunjevačke čelnike pa njim dovikne: »Kad se spoznate otkaleg ste i di ćete, znaćete ko ste«. U to Ilija ošajdari arabere compovom pa kerskim flasterom na Šandorsku kapiju, pravac u nebeske dvore. I tako, esapim, neće skoro Svevišnji med Bunjevce!

Rič po rič

Klanje

Piše: Željko Šeremešić

Subota j', al već ni ni svanilo redovno, čujem kako se šeću po kuće. Lupku, šušku... Vrag mi ne da mira, komam ovu moju al ona rči, ne mrda. Promoljim glavu u precoblje kad vidim sna pakuje laboške, kese, papriku, kablucu... Gledim pa se mislim, pa ne selji se valjda. Vidim i sin po kuće žuri, ko da mi i ne vidi. Pa ću naglas: »Šta j' ovo najranije, ku' ste krenili?«. »Sam ite leć, ne možete ništa pomoć. Koljemo danas kod bać Minka. On ima na kraj sela klanicu. A nabavio nam i lipu krmačku pa će bit svačeg«, na to će on. Uvučem glavu u sobu pa ope legnem pored ove moje. Vidim i ona se probudila, pa gundā. Objašnjavam joj da ovo što oni sad radu ni nikako klanje. Da se kolje kod kuće. Da se zove komšiluk za pomoć. Rodbina, kumovi. Pa se svi lipo baš i ne naradimo, al se zato izdivanimo, najidemo pa i napijemo. Glasno ću: »Ženo, ovo j' sprdačina od klanja. Ta kadgod se u selu divanilo da ka' j' kod nas klanje ko da su svatovi«. Divani mi da ćutim i da spavam, da j' još rano i na kraj krajeva da danaske mi više ništa ne odlučivamo. Da mora bit tako kako mladi kažu. Ta vala sam od jida i tuge zaspavo. Trgnem se svaj uparit. Izletim na dvor. Svanilo, a dvor prazan. A sade dok sam bio u krevetu, vala dok sam sanjo na dvoru ko na vašaru. Ope se friško vratim u krevet pa počnem divanit ženi šta sam sanjo: »Unuk Marin kod kuće. U kočaku tri debela svinčeta. Ta dvisto kila svaki. Pun dvor dice. Komšija, rodbina. Jedni ložu, jedni pripravlju višala, vuču korice, astale, jedni pripravlju sude. Ma napolju nas najmanje dvajst muški, a još unutri žene misu, pravu kolačiče, pripravlju sve šta triba. Ma kum je zaklo dok si reko britva. Časkom je ošurili, obisilli na višala, poradili. Meso se puši na stolova. Vatra gori u tri kotlanke. A dvi se pripravlju za čvarke. Ma nismo se ni okrenili, ni dvajst litara vina i par litara rakije popili a prošlo podne. Sa' ćemo kobasice i kulene nadvat i čvarke topit, sam što nismo. Čujem napolju na skokaku nikaka kola se zaustavlju. Mislim se ko b' to sad mogo bit. Pa svi su došli što su tribali. Došli i oni što je nismo zvali, al kažu za svaki slučaj došli. Možda smo je zvali a nisu bili kod kuće. Marin trči ko strilja. Otvara kapiju. Kad ono muzikanti, tamburaši ulazu. Cila banda. I oma što kažu još sa sokaka udri po bećarcu.... E, vala poskakali svi. I oni što su se malo napili, što b' rekli što su povukli mulja pa počeli i drimuc-kat. I tako prošlo klanje u veselju. Po svinčeta se pojilo i podiljilo al ne marim«. Ka' sam ja to njoj ispriповido da od takog lipog klanja što smo radili kadgode mi sade koljemo na kraj sela, pa skoro mi suze krenile. Gledi mi žena pa se smije. Mislim se šta se sade smije, pa ni penziju kad joj dam tako se ne smije. Ona će: »E, ovo što ću ti sade kazat tribala j' bit tajna. Ovi naši što sade kolju mal su se bunili, al tvoj unuk Marin je reko da kad on dođe potli Nove godine biće klanje kako dragi Bog zapovida a to j' ovako kako si ti sade ispriповido. Jedino će on kupit svinje kake on oće, al se on za to već odavno pobrinio«. Ta da mi dunja ne pritiska vala bi do plafona skoćio. Mislim se: »Što dida nasanja, što poželji to i unuk Marin oće, znade, to ga veselji«.

U NEKOLIKO SLIKA**Izložba božićnjaka**

Božićnjak

Božićnjak je kvasni kolač koji se kod bunjevačkih Hrvata u Bačkoj priprema za Božić. Sam kolač ukrašen je figuricama od tijesta, koje se stavljaju na božićnjak, a osim *betlehema* prave se i figure životinja koje se drže na salašu.

Običaj je nekada bio da se božićnjak pravi na Badnji dan, kada se peče i pleteni kolač koji se na Badnju večer i Božić jede umjesto kruha. U novije vrijeme priprema se nekoliko dana ranije, jer kućanice nisu kao nekada uposlene samo oko kuće.

Božićnjak se drži na stolu tijekom Božića. U neki obiteljima ispod božićnjaka stavlja se novac. U Somboru i okolici običaj je da se božićnjak na sv. Tri kralja izlomi i da peradi i stoci koja se drži na salašima. Jabuka koja se stavlja na božićnjak baca se u bunar.

»Božićnjak sam naučila od mame **Snežane**, a ona od susjede **Marije Čuwardić**. Sada učim svoje kćeri, i za svaki Božić napravimo po nekoliko božićnjaka. Do ove godine sudjelovala sam i na izložbama u Hrvatskom domu u Somboru i u Lemešu. Figure radim onako kako su to žene nekada pravile. Jednostavno, a ne kao danas što se trude da to budu prava umjetnička djela, što je daleko od onoga kako su radile naše majke. Pravi se pet ruža, koje simboliziraju pet Isusovih rana, ptice koje navještaju dolazak Sina Gospodnjeg, kvočka i pilići, krmača i prasići, volovi, bure sa vinom, žito. Sve domaće životinje osim konja, jer konj nije htio nositi Mariju kada je tražila štalicu da rodi Isusa. Zatim Isus, Marija i Josip i Tri kralja«, priča **Kristina Vuković** iz Gradine kraj Sombora.

Sastojci:

brašno
voda
mlijeko
kvasac
šećer
jaja
mast

Priprema:

Prvo se pripremi tijesto od koga će se raditi figurice, i to samo od brašna i vode. Tijesto ne smije biti ni previše tvrdo, ni previše meko. Kada se umijesi, ostavi se da odstoji. Za pripremu je potrebna daščica na kojoj će se rezati, mala oklagija (koju može zamijeniti i časa) za razvijanje tijesta, čačkalice i voda koja pomaže da se oblikovano tijesto bolje zalijepi jedno za drugo.

Ptičice se prave tako što se mali komad tijesta uvalja rukom, a zatim se provuče kao da se veže i na vrhu napravi glava i kljun, a na kraju se tijesto rukom malo zavuče, zareže nožem kako bi se napravio rep. Ružice se prave tako što se malo tijesta razvalja, razreže na trake, jedna polovina se zareže nožem i onda uvija tako što se stiska kraj koji nije zarezan. Životinje se prave od malo većeg komada tijesta i oblikuju da liče na kvočku i piliće oko nje, krmaču i prasad, volove, tu je i bačva s vinom...

Mali Isus se pravi na parčetu razvaljanog tijesta tako što se od komada tijesta napravi tijelo s glavom, stavi na razvaljano tijesto, na prednji dio tijela se prijeko stavi tanka traka od tijesta, oko glave također kapica od tijesta i preko prekrivač.

Marija i Josip prave se isto tako od većeg komada tijesta, ali se ne poležu već pomoću čačkalice stave u jabuku kako bi stajali uspravno. Na isti način se prave i Tri kralja.

Na kraju se pravi grana (od metle korovače) na koju se stavlja zvijezda repatica i kuglice od tijesta.

Kada su figurice gotove, ostave se da stoje dok se za-kuha kolač.

Za kolač se malo ugrije dva decilitra mlijeka, doda jedan sirovi kvasac, malo šećera i brašna i ostavi se da se dignu.

U posudu s brašnom dodaje se dignuti kvasac i rukom mijesi tijesto, na isti način kao što se mijesi ukiseljeno tije-

sto. Prije daljeg rada tijesto se ostavi kako bi nadošlo.

Od dignutog tijesta odvije se četiri dijela. Tri dijela različitih veličina i jedan dio za prikriž.

Najveći komad tijesta se malo razvalja, na njega se dodaje drugo tijesto koje treba biti manje od prvog i na kraju treće, koje je najmanje. Od tijesta koje je ostavljeno za prikriž isijeku se dvije trake. Svaka traka se na krajevima zareže nožem i onda se preko tijesta stavlja prva traka, zarezani dijelovi saviju i preko toga druga traka od tijesta također sa zavijenim krajevima na kraju. Kolač se malo ostavi, pa se premaže jajetom i na njega se ređaju figure.

Ružice se stavljaju u sva četiri ugla prikriža i peta u sredinu. Na sredinu kolača ide Isus, a ostale figure se ređaju po kolaču. Sve osim Marije, Josipa, sv. Tri kralja i grane.

Manja posuda se dobro namaže mašćom i pobrašnjava i u nju stavi kolač, koji poslije toga ide na pečenje. Kada je kolač skoro do pola pečen u njega se pomoću čačkalica, blizu Isusa, stavljaju Marija, Josip i Tri kralja kako bi stajali uspravno. Ponovo se vraća u pećnicu, ali se rešetka za pečenje prije toga spusti, može se prekriti i folijom i još peći. Kada je kolač gotov izvadi se iz pećnice, izvadi iz posude, stavi na tanjur i još zabode grana koja se ne peče.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

5+Plus**Paket
SIGURNOSTI**

za samo

3.600 RSD**GODIŠNJE****Osiguranje
drugačije od svih**

Oprez u vožnji i briga o automobilu i ljudima u njemu nekada nisu dovoljni da nas zaštite od nepredviđenih okolnosti na putu.

Zato Milenijum osiguranje u svojoj ponudi ima polisu koja pokriva najčešće rizike po automobil i lica u njemu, a omogućava Vam da **jednom polisom obezbedite sebe, svoj automobil i druge putnike u njemu.**

Polisa Paket 5+ predstavlja paket sigurnosti, a za samo **3.600RSD** godišnje dobijate osiguranje od sledećih rizika:

1. Lom stakala na vozilu
2. Osiguranje lica u vozilu
3. Zamensko vozilo
4. Troškovi pomoći na putu
5. Prirodni rizici
(oluja, grom, grad, snežna lavina i poplave)

MILENIJUM®
OSIGURANJEwww.mios.rs
011/ 715 33 00**RADIO MARIJA**

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

ILI-ILI Pridružanje **BESPLATNO**

- + Birate između:
- 6 meseci po **1 dinar** ili
  - 12 meseci sa **50% popusta**

**Astra
Telekom**

011 44 22 009

GODIŠNJI KONCERT

Dječje folklorne skupine

HKC "Bunjevačko kolo"

19. 12. i 20. 12.
2022.

20 sati

Velika dvorana
centra

cijena ulaznice:
400 din

Rezervacija ulaznica na telefon: 024 556 - 595.

prodaja od 08:00 do 12:00h u kancelariji, a od 18:00 do 22:00h u folklornoj dvorani.

podrška

